

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

**Cursus theologici iuxta scholasticam huius temporis
Societatis Jesu methodum tomus ...**

Amico, Francesco

Duaci, 1640

Dispvatio Decima Qvarta. De voluntate Dei.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-82000](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-82000)

probat, præter Diuinam essentiam cognitam, vt imitabilem, necessarias esse creaturas distinctas expressas per Diuinam cognitionem; quæ tamen creaturæ in Diuina co-

gnitione expressæ, non sunt realiter ipsæ creaturæ extra producibiles, sed earum intentionales imagines & similitudines.

De bonitate Dei.

EXPLICATIS primis duobus attributis, vnitatis scilicet & veritatis, sequitur tertium attributum Bonitatis; quod partim est absolutum, partim respectuum, vt constat ex analogia ad attributum bonitatis creaturæ. Respectum est per ordinem ad appetitum extrinsecum, quem sua perfectione allicit & mouet: nam *bonum* ex Philosopho est, *quod omnia appetunt*. Absolutum verò est per ordinem ad proprium subiectum & naturam, quam bonitas ipsa integrat & cõplet. Quod adhuc est duplex, alterum transcendentale, fundatum in ipsa entitate rei, omnibus numeris & perfectionibus absoluta: alterum morale, quod naturam perficit in ordine ad mores & virtutes.

Aristotel.

Nos de attributo Diuinæ bonitatis disputabimus, quatenus absolutum est, & naturam Diuinam vndeque integram & perfectam reddit, tum moraliter, tum transcendentally. Nam, prout respectuum est, potius ad Philosophiam spectat, nec magnam habet difficultatem. Quoniam verò principium totius morali bonitatis est Diuina voluntas, prius de illa agendum nobis erit; tum de actibus ipsius, præsertim qui circa hominum salutem, & reprobationem versantur. Tandem bonitatem Diuinam considerabimus, quatenus est transcendentalis perfectio naturæ Diuinæ, quam vndeque integram & perfectam reddit, & quoad perfectiones absolutas, & quoad respectiuias.

DISPUTATIO XIV.

De voluntate Dei.

SECTIO PRIMA.

An, & qualis in Deo sit voluntas.

Ico primò. Est in Deo voluntas, non per modum potentie distinctæ ab actu, sed per modum actus non elicti, sed subsistentis. Assertio quoad omnes partes est de fide, tum in multis scripturæ locis expressa, tum in varijs Concilijs definita. Probatur prima pars assertionis. Deus est intelligens, vt ex suprâ disputatis constat; ergo & volens. Consequentiam sic deduco cum S. Thoma prima parte quæst. 19. art. 1. ad omnem formam, seu bonum naturale propriæ naturæ conueniens, consequi debet aliquis appetitus, vel ad illud consequendum, si absit; vel in illo quiescendo, si adsit: sed agens intellectuale proponit sibi formam, seu bonum propriæ naturæ conueniens per suam intellectiõnem: igitur ad ipsam intellectiõnem consequi debet appetitus erga tale bonum apprehensum, vt propriæ naturæ conueniens. Atqui talis appetitus est voluntas; datur igitur in Deo agente intellectuâli voluntas. Vltima consequentia claret. Minor subsumpta constat, nam sicut se habet appetitus naturalis in rebus cognitione carenti-

bus; ita voluntas in rebus intelligentia præditis; nam sicut per illum res naturales inclinant ad bonum propriæ naturæ conueniens: ita per hanc naturæ intellectuâles appetunt bonum sibi conueniens. Minor assumpta patet: nam intellectio est expressa, & naturalis imago rei intellectuæ, per quam intelligēs fit res ipsa intellectuâ intelligibiliter; igitur per illam agens intellectuâle repræsentat sibi bonum propriæ naturæ conueniens. Maior constat tum inductione, quæ vnaquæque natura per intrinsecam formam naturalem inclinat ad bonum sibi conueniens: vt lapis per intrinsecam gravitatem ad centrum; & aqua per substantialem formam, inclinat ad propria accidentia, in quibus vel quiescit, dum adsunt, vel ad ea tendit, in se ipsa producendo, dum absunt. Tum ratione à priori: nam quælibet natura sicut inclinat ad proprium esse, ita ad omnia ea, quæ proprium esse conseruant: idem namque appetitus est ad esse, & ad ea, quæ proprium esse conseruant.

2. Porro multas differentias assignat Caietanus prima parte loco præcitato in-

Caietanus.

ter

Certa ex
script. &
Concilijs.

S. Thomas.

ter appetitum naturalem, & animale, prout diuiditur in sensitium, & rationale; potissimæ sunt hæc. Prima, naturalis consequitur quamlibet naturam; animalis, non nisi cognoscitiuam; vnde nequit in actum exire, nisi ex apprehensione, cum naturalis ex sola propensione naturæ in actum prodeat. Secunda, naturalis est tantum ad vnum; animalis verò ad multa, iuxta multa bona, quæ per apprehensionem sunt cognoscenti presentia. Tertia, appetitus naturalis inclinatur tantum ad bonum illius potentie, cuius est appetitus; animalis verò ad bonum totius suppositi. Quarto, appetere naturaliter, non est actus secundus, sed primus, ipsa scilicet propensio naturæ ad bonum sibi conueniens: appetere verò animaliter, est actus secundus, ipsa scilicet vitalis operatio, quæ cognoscens appetit bonum apprehensum, proprio supposito conueniens.

3. Disputat Theologian Deo circa proprium bonum insit appetitus naturalis. Ad quam quæstionem respondeo, in Deo esse appetitum, ad proprium bonum secundum positiuam perfectionem, quam appetitus dicit ad proprium bonum, non autem secundum imperfectionem distinctionis, quam appetitus in ordine ad proprium bonum connotat.

4. Probatur assertio quoad secundam partem. Quoniam potentia, vt distincta ab actu inuoluit imperfectionem potentialitatis, quæ repugnat actui puro: implicat igitur in Deo esse voluntatem per modum potentie distinctæ ab actu. Dixi, *distincta ab actu*, nam dupliciter considerari potest potentia vitalis; vno modo, vt dicit distinctionem ab actu; secundo, vt importat positiuam perfectionem percipiendi, aut tendendi ad obiectum. Primo modo inuoluit imperfectionem Deo repugnantem; secundo modo perfectionem Deo conuenientem. Quare concedo in Deo esse voluntatem, secundum positiuum conceptum potentie; nego autem esse potentiam, secundum imperfectionem distinctionis ab actu secundo, quam potentia vt sic per se importat.

5. Probatur tertia pars assertionis, nempe quod actus volitionis in Deo non sit elicitus, sed subsistens; quoniam si esset elicitus, esset à parte rei distinctus à voluntate Diuina: ergo esset accidens illius, & physice componeret cum illa. Quæ omnia pugnant cum Deo actu puro, illimitato, & simplicissimo.

6. Dico secundo. Formale atque primarium obiectum voluntatis Diuinæ, est ipsa bonitas increata, reliqua verò creata bona sunt tantum obiectum secundarium & materiale illius. Fundamentum est. Nam illud est formale, & primarium obiectum alicuius potentie, vel actus, à quo primo & per se specificatur potentia, vel actus: atqui Diuina voluntas per se primò specificatur ab ipsa bonitate increata: ergo. Maior

est commune axioma Philosophorum ac Theologorum. Minorem probō; nam ab illo obiecto per se primo specificatur potentia, vel actus, à quo nunquam abstrahere potest actus; atqui à bonitate increata nunquam abstrahere potest actus Diuinæ voluntatis; ergo hæc est primarium & formale obiectum illius. Maior patet. Quia implicat, actum abstrahere posse à quo pendet essentialiter, quale est obiectum formale, & primariò specificatum. Minor probatur; nam semper Deus in omni actu se ipsum intendit, vt Scriptura testatur Prouerbiolum 16. *Propter semetipsum operatus est Dominus.*

7. Confirmatur primò. Illud est formale, & primarium obiectum alicuius potentie vel actus, quod illum in ratione specificantis adequat: atqui sola bonitas increata in ratione specificantis adequat voluntatem & amorem Diuinum: igitur sola bonitas increata est formale, & primarium obiectum voluntatis Diuinæ. Minor patet; nam sola bonitas increata habet amabilitatem infinitam, & à se, qualem exigit amor ipse increatus. Maior probatur; nam illud est formale & primarium obiectum alicuius potentie, vel actus, quod in ratione specificantis neque excedit, neque exceditur à potentia, vel actu: alioqui si excederet, non esset obiectum formale illius; nam obiectum formale est ita proprium vnius, vt nequeat esse proprium alterius, cum sit propria perfectio differentialis, quæ non potest nisi vni tantum competere. Si verò excederetur aliqua perfectio esset in potentia, vel actu, quæ non esset specificata à tali obiecto: quod implicat; quia quidquid perfectionis est in potentia, vel actu, id totum est per ordinem ad suum obiectum specificans.

8. Confirmatur secundo. Formale obiectum charitatis participatæ, est bonitas increata; ergo & formale obiectum charitatis imparticipatæ. Antecedens suppono ex materia de charitate, de qua suo loco. Consequentiam verò probō; quia charitas participata imitatur charitatem imparticipatam, à qua exemplatur. Quod autem omnia bona creata sint tantum secundaria, & materialia obiecta Diuinæ voluntatis, constat: quoniam ad ea omnia fertur Diuina voluntas propter aliquam connexionem, quam habent cum sua bonitate increata. Vnde non diligit illa, nisi vt participationes sue increatæ bonitatis; atque adeo formalis ratio diligendi illa est ipsamet increata bonitas.

9. Ex dictis deducitur primò. Deum necessariò diligere seipsum, & quoad specificationem, & quoad exercitium. Est de fide; nam ex amore sui procedit Spiritus sanctus, qui est verus Deus, atque adeo ens simpliciter necessarium, non minus quam Pater ipse. Cuius ratio à priori est. Quoniam in se ipso Deus claudit omnem rationem boni, &

Philosophorum & Theologorum axioma.

Vniuersa. Prou. 16.

excludit

excludit omnem rationem mali; igitur nulla ratio potest ab amore sui illum retrahere.

10. **D I C E S.** Potest Deus se ipsum quoad exercitium non diligere, ut finem creaturarum, ergo. Assumptum probo, quia potest Deus quoad exercitium non diligere creaturas, ut bonum sibi concupitum: ergo potest quoad exercitium se ipsum non diligere, ut finem creaturarum. Consequentia constat; nam idem amor, qui tendit ad bonum concupitum, & dicitur concupiscentia, tendit ad subiectum, cui tale bonum concupiscitur, tanquam fini *Cui*, & dicitur charitatis: ergo si potest Deus quoad exercitium sibi non amare bonum creatum, potest se ipsum non diligere ut finem creaturarum. Respondeo, concedendo totum discursum quoad creaturas existentes; nam quia ratione Deus liberè amat illas, liberè etiam quoad exercitium amat se ipsum, ut finem earum. Cuius ratio est. Quia sicut tale bonum non est necessarium ad ullam sui perfectionem, ita non necessariò illud amat, & consequenter non necessariò quoad exercitium se ipsum diligit, ut finem in ordine ad tale bonum. Dixi, *quoad exercitium*, quia quoad specificationem non potest Deus se ipsum non diligere, finem creaturarum existentium, quia non potest Deus in productione creaturarum alium finem ultimum intendere, quam se ipsum.

11. Deducitur secundò, amorem increatum non solum directè tendere ad Deum, ut bonum, sed etiam quasi reflexè ad se ipsum, per infinitas reflexiones virtuales ratione inadæquata distinctas, uti suprà docuimus de actu cognitionis, quo Deus directè cognoscit se ipsum, & simul quasi reflexè cognoscit ipsummet cognitionis actum. Fundamentum est. Quia amor Divinus est infinitè perfectus, & adæquatè comprehensivus totius bonitatis & amabilitatis increatæ; ergo non solum directè tendit ad Deum, sed etiam quasi reflexè tendit ad se ipsum, diligendo omnem rationem bonitatis, quæ per infinitas quasi reflexiones in eodem actu, per inadæquatas rationes distinguui possit.

12. Deducitur tertio, Deum non habere verum actum amicitiae erga se; habere tamen verum actum amoris concupiscentiae. Ratio prioris partis est. Quia amor amicitiae, non est nisi inter distinctas naturas intellectuales; est enim mutua communicatio amoris, qui distinctas voluntates essentialiter supponit. Ratio verò posterioris partis est: quia idem amor, quo Deus amat omnia bona creata propter se ipsum, quatenus terminatur ad bona ipsa creata, concupita propter se ipsum, tanquam propter finem *Cui*, diciturque amor concupiscentiae.

13. Deducitur quarto, Deum habere verum & proprium gaudium, & fruitionem respectu sui proprii boni, non autem desiderium, aut spem; respectu verò creaturæ

non solum habere gaudium, sed etiam desiderium. Quòd Deus habeat verum gaudium & fruitionem respectu sui proprii boni, constat; quia hi actus nullam in suo conceptu formali imperfectionem involvunt; & ex alia parte sunt ad complementum beatitudinis; ergo non sunt denegandi Deo summè beato. Quòd verò non habeat proprium actum desiderij, aut spei, etiam constat: tum quia huiusmodi actus supponunt privationem alicuius boni, ad quod consequendum agens tendit per desiderium, & spem: Deus autem nullam habere potest privationem boni sibi convenientis.

14. **D I C E S.** Potest Deus habere privationem honoris & gloriæ extrinsecæ; ergo ad hanc saltem tendere potest proprio actu desiderij, vel spei. Sed contrà, quia sicut honor & gloria extrinsecæ non est proprium bonum Dei, nisi per denominationem extrinsecam ab actu creaturæ honorantis & glorificantis Deum; ita nec ad illud consequendum ferri potest proprio actu desiderij, qui solum est ad bonum intrinsecum. Tum quia spes est de bono arduo, & aliterius auxilio consequendo: Deo autem nihil potest esse arduum, aut alterius auxilio consequendum. Demum quòd Deus habere possit proprium actum desiderij respectu creaturæ, probatur; quia de ratione desiderij est, actu complacentiæ ferri ad bonum absens: Deus autem respectu creaturæ ferri potest, & de facto fertur, actu complacentiæ ad bonum illi absens, dum actu complacentiæ omnibus æternam beatitudinem optat, quod est bonum à plerisque creaturis absens.

SECTIO II.

An Deus necessariò diligat creaturas possibiles dilectione simplicis complacentiæ?

15. **P R A E S E N S** controuersia non est, an Deus creaturas possibiles diligat necessariò quoad specificationem, quia cum creaturæ possibiles nullam includant rationem mali, propter quam possint esse obiectum Divinae displicentiæ, non possunt à Deo odio haberi: solum igitur controuersia est, de necessitate quoad exercitium, an Deus necessariò diligat illas, quoad exercitium actus.

16. **P R I M A** sententia negat. Est Bonavent. in primo dist. 45. art. 1. q. 2. Capreoli art. 2. ad argumenta Aureoli cōtra primam conclusionem, Ferrarientis 4. contra Gentes, cap. 13 §. dicitur secundo, Bannez 1. p. q. 34. art. 3. Zumel ibidem disput. 1. ad tertium, Suarez 2. tomo Metaph. disput. 30. sect. 16. & lib. 11. de Trinitate cap. 2, in fine, Gonzalez 1. p. disput. 42. sect. 2. Machin. disput. 40. sect. 2.

Bonavent.
Capreolus.

Ferrarient.
Bannez.
Zumel.
Suarez.

Gonzalez.
Machin.

Probatur

S. Thom.

Probatum primò auctoritate S. Thomæ 1. p. q. 19. art. 2. Affirmantis, Deum solum diligere seipsum necessariò, cætera verò liberè.

17. Secundò. Ea tantum Deus necessariò diligit, sine quibus non posset suum esse perfectè existere: at sine creaturis possibili- bus posset Diuinum esse perfectè existere, ergo.

18. Tertiò. Habitudo Diuinæ voluntatis ad creaturas posibles, non est tam necessaria, quàm ad propriam bonitatem; alio- qui tam necessaria esset bonitas creata, quàm increata; & consequenter eodem modo Di- uina voluntas penderet à bonitate creata, atque ab increata; igitur potuit in Deo non esse, quia quidquid non est necessarium, vt Deus, potest in Deo non esse.

19. Quartò. Creaturæ posibles non adæquant totam virtutem voluntatis Diui- nę; ergo illam, non necessitant. Antece- dens patet. Consequentia probatur, quia potentia solum necessitatur à suo obiecto adæquato, & principali.

20. Quintò. Sequeretur, quòd Deus æqualiter amaret se, & creaturas, quia ama- ret illas per modum naturę secundum totam vim amandi.

21. Sextò. Sequeretur, quòd omnes crea- turas Deus æqualiter diligeret; quod dici nò potest; cum illæ sint inæquales, & Deus dili- gat res iuxta diligibilitatem earum.

22. Septimò. Creaturæ posibles nullam habent bonitatem in se; ergo non sunt aptæ terminare amorem Diuinum. Antecedens probatur; quia fundamentum omnis boni- tatis est existentia, qua carent creaturæ pos- sibles.

23. Octauò. Deum amare creaturas est velle illis bonum: at Deus nullum bonum vult creaturis possibili- bus, quoniam primum bonum est esse existentia; sed non vult eis bonum existentia, vt patet: ergo.

24. Nondò. Beati non necessariò amant creaturas posibles, ergo nec Deus.

25. Decimò. Sequeretur, Spiritum San- ctum procedere ex amore creaturarum; quod falsum est, quoniam Deus non procedit, nisi ex Deo.

26. Vndecimò. Voluntas Diuina non necessariò odit malum possibile, ergo nec ne- cessariò amat bonum possibile. Antecedens probatur; quia malum possibile non potest odio haberi nisi vt cognitum; sed vt cogni- tum non est quid distinctum à Deo; ergo.

27. SECUNDA sententia affirmat. Est Scoti in 3. dist. 32. Aureoli in primo dist. 47. art. 1. §. ex præmissis, & art. 2. §. restat. Caietani 1. p. q. 34. art. 3. §. ad imaginationes Scoticas. Vasquez disput. 79. c. 2. Arrubalis disp. 43. c. 3. Suar. in metaph. disp. 30. sect. 16. & de Tri- nit. l. II. c. 2. in fine: Ruiz de voluntate Dei disp. 6. sect. 2. Quæ sententia probabilior est, & nobis sequenda. Fundamentum est. Quia creaturæ posibles, vel considerantur secun- dum esse eminentiale, quod habet in Deo, vt in causa; vel secundum esse intelligibile, quod

habent in Deo, vt in specie expressa; vel se- cundum esse, quod possunt secundum pro- priam naturam in se ipsis participare: atqui secundum omne esse creaturæ necessariò dili- guntur à Deo: ergo. Quoad primum & secundum esse, patet; nam secundum hoc esse, creatura est ipsa creatrix essentia, & vi- ta Dei. Quoad tertium esse, in quo tantum est præsens controuersia.

28. Probatum primò. Creatura secundum hoc esse est necessarius terminus Diuinæ ef- sentia, vt exemplabilis & imitabilis; igitur secundum hoc esse à Deo necessariò diligitur. Consequentia probatur; nam Deus necessa- riò diligit, quidquid cum suo esse necessariò connectitur; eadem namque necessitate dili- gitur finis, & quidquid cum fine necessariò connectitur: sed Deus necessariò diligit suum esse, ergo & quidquid cum illo necessariò connectitur. Antecedens ostendo; nam Di- uina essentia est essentialiter participabilis, & omnipotens; ergo necessariò infert crea- turas, vt participatiuas suæ essentia, & ter- minos suæ omnipotentia; ergo vt sic eas ne- cessariò diligit. Hæc vltima consequentia probatur; nam Deus necessariò diligit id, si- ne quo sua perfectio non consisteret; sed sine creaturis possibili- bus perfectio exemplaris, & omnipotentia in Deo non consisteret; nā sublati creaturis possibili- bus, tanquam à posteriori tolleretur à Deo perfectio omnipotentia, & exemplaris, non propter dependentiam Dei à creaturis, sed propter necessariam dependentiam creatu- rarum à Deo; eò quòd talis natura & perfe- ctionis est Deus, vt necessariò inferat crea- turas posibles, & exemplabiles: sicut sub- lato risibili tollitur essentia hominis, non quia essentia hominis pendet à risibili, sed quia posita essentia hominis, ex ea necessariò sequitur risibile. Igitur Deus necessariò dili- git possible, tanquam terminos, sine quibus sua perfectio non consisteret. Neque hoc est tantum diligere suam omnipotentiam, aut essentiam, sed terminos etiam suæ omni- potentia, & essentia, secundum illud esse, quod possunt in se ipsis participare, quoniam vt sic formaliter sunt termini participabiles Diui- næ essentia: licet Deus primariò diligit suam essentiam, & omnipotentiam, secunda- riò verò terminos eiusdem essentia omni- potentia.

29. Probatum secundò. Voluntas Dei non potest esse suspensa circa creaturas possibi- les; ergo vel illas necessariò diligit affectu simplicis complacentia, vel odit affectu simplicis displicentia: non potest eas odisse affectu displicentia, cum in illis nulla appa- reat ratio mali; ergo necessario diligit affe- ctu complacentia. Antecedens probat: quia talis suspensio dicit imperfectionem in Deo, importat enim negationem vltimæ determi- nationis suæ voluntatis, quam Deus ha- bet, aduersarijs etiam fatentibus, circa omnes creaturas tam existentes, quàm non existentes; illas positiuè volendo, has po-

finitè

Scotus.
Aureolus.
Suarez.
Caietanus.
Ruiz.
Vasquez.
Arrubal.
Verior &
sequenda
sententia.

sciunt nollendo. Etenim licet Deus sit liber quoad specificationem actus circa creaturas, quia potest eas velle, aut nolle; non est tamen liber quoad suspensionem omnis actus, quia non potest eas nec velle, nec nolle; ergo nec est liber quoad suspensionem omnis actus, circa creaturas possibles; cum igitur non possit Deus ad eas ferri affectu displicentiae, necessarium fertur affectu complacentiae.

30. Dices. Potest Deus ferri actu positivo efficacis nolitionis ad creaturas non existentes; ergo potest actu positivo inefficacis nolitionis ferri ad creaturas possibles: ergo si ad eas non fertur actu complacentiae, non necessario fertur actu displicentiae, cum ferri possit actu inefficacis nolitionis, nollendo actu inefficaci possibilitatem ipsarum. Respondeo, negando primam consequentiam, quia non minus repugnat, Deum ferri actu simplicis nolitionis, quam displicentiae ad creaturas possibles; quia nolle simplici affectu creaturas possibles, est eas nolle habere essentialem bonitatem, quam habent: hoc autem Deus velle non potest, alioqui velle posset, suam essentiam non esse imitabilem, atque exemplabilem à creaturis.

31. Terrius probatur destruendo potissimum fundamentum aduersariorum. Creaturae possibles, ut sic, habent necessariam, & sufficientem bonitatem, secundum quam terminare possunt simplicem affectum Diuinæ complacentiae; ergo de facto illam terminant. Consequentia constat. Nam ob hanc præcipuè rationem aduersarij id negant. Antecedens probo; nam creaturae possibles; etsi in statu possibilitatis nullam in se ipsis habeant actualem entitatem, atque adeo actualem bonitatem, tamen possunt illam habere: & secundum hanc realem entitatem, & bonitatem, quam possunt habere, & participare ab essentia Diuina, terminant actum Diuinæ complacentiae; qui non solum se extendit ad creaturas secundum esse eminentiale, & ideale, quod habent in Deo, ut in causa, & specie expressa, sed etiam secundum illud esse reale, quod virtute potentiae Diuinæ habere possent in se ipsis.

32. Dices. Creaturae possibles non possunt secundum aliud esse diligì à Deo, nisi secundum quod cognoscuntur, & representantur ab intellectu Diuino: sed ab intellectu Diuino cognoscuntur & representantur secundum esse increatum: ergo secundum hoc tantum esse diligì possunt à Deo. Maior constat; quia nihil voluntas potest diligere, nisi quod intellectus proponit, & secundum illud esse, secundum quod proponit. Minor probatur, quia cum creaturae possibles nullam habeant esse in se ipsis non possunt ab intellectu Diuino proponi secundum aliquod esse proprium, distinctum ab esse Diuino causali, vel ideali. Respondeo, negando, creaturas possibles non representari ab intellectu Diuino, secundum esse proprium creatum, non quod actu habent, sed quod habere

possunt, virtute potentiae Diuinæ. Quod esse, etsi subiectiue, & realiter sit ipsum esse increatum cognitionis Diuinæ, exprimentis in se ipsa creaturas; tamen obiectiue, & intentionaliter seu intelligibiliter est ipsum esse creatum, quod participare possunt creaturae in se ipsis extra Deum. Et ad hoc esse, non ut intentionaliter est in Deo, sed ut realiter esse potest in se ipso, tendit actus complacentiae Diuinæ voluntatis. Nam voluntas non tendit ad obiectum, prout est in cognoscente secundum esse intentionale, & obiectiuum, sed prout est, vel esse potest, in se ipso secundum esse reale & subiectiuum, ut docet S. Thomas 1. p. q. 19. art. 6. ad secundum. Ad probationem autem minoris: licet creaturae possibles nullam habeant esse in se ipsis actu, quia tamen possunt habere, secundum tale esse, quod possent in se ipsis habere, cognoscuntur, & exprimentur ab intellectu Diuino: licet tam ratio exprimentis, quam res ipsa intentionaliter expressa sit ipsa cognitio Dei.

33. Ex dictis sequitur primò, in Deo non esse libertatem contradictionis: quoniam hæc in suspensione actus consistit: atqui probatum est, in Deo nullam posse esse suspensionem actus, cum necessario debeat esse ad alterutram partem positiuè determinatus circa omnia: esse tamen libertatem contrarietatis; quia hæc formaliter consistit, in indifferentia & potestate ad contrarios actus: atqui in Deo est libertas ad contrarios actus volendi, aut nolendi; siquidem eandem rem producendo, vult; destruendo, non vult: ergo.

34. Sequitur secundò, Deum liberè amare creaturas existentes, necessario tamen ex suppositione. Prior pars patet, quia creaturae existentes non sunt necessario connexæ cum Deo, Deus autem nihil necessario amat, nisi quod est necessario connexum cum sua essentia, vel omnipotentia. Posterior pars probatur; quia posito, quod Deus creaturas producat, & in esse conseruet, non potest eas non diligere, nam diligere, est velle alteri bonum; ergo hoc ipso, quod illas producit, & in esse conseruat, vult illis bonum productionis, & conseruationis.

35. Ad primum primæ sententiæ respondeo, S. Thomam loqui de amore efficaci, nam loquitur de amore, quo Deus se communicat creaturis per aliquam similitudinem suæ bonitatis, qui procul dubio est amor efficax, quia respicit actualem communicationem extra se.

36. Ad secundum, distinguo minorem; posset Diuinum esse perfectè existere sine creaturis existentibus, concedo; sine possibilibus, nego. Nam hoc ipso, quod tollerentur possibilia, à posteriori tolleretur perfectio exemplaris, & omnipotentiae in Deo; non quia talis perfectio dependet à creaturis, sed quia creaturae necessario dependent à tali perfectione, sicut effectus secundarius necessario pendet à forma, mediante effe-

Quo primario: primarius autem effectus quasi formalis essentiae Diuinæ, est reddere Deum omnipotentem, & primum exemplar omnium creaturarum; secundarius verò sunt ipsæ creaturæ, ut possibiles & exemplabiles à Diuina essentia.

37. Ad tertium dico, voluntatem Diuinam ad utramque bonitatem ferri necessariò, sed ad increatam primariò, ad creatam verò secundariò; quia ad hanc fertur, ut conexam cum increata, & ut consequentem ad illam, ut effectum ad causam, & ut exemplatum ad exemplar. Vnde concedo, in ratione necessitatis simpliciter, eodem modo esse necessariam bonitatem essentialem creatam, atque increatam, quamuis hæc sit necessaria necessitate primaria, & independente; illa secundaria & dependente à primaria; nam quā necessitate Deus est participabilis, & omnipotens, eadem necessitate creaturæ sunt participatiuæ, & possibiles; nam hæc necessariò consequuntur ex Deo participabili, & omnipotente. Nego autem, Diuinam voluntatem pendere à bonitate creata, sicut nec pendet ab increata; quoniam ad eas non tendit cum dependentia causalitatis; tamen utramque in suo genere necessariò requirit, vnam primariò, aliam secundariò. Nec repugnat aliquid esse in Deo necessarium necessitate primaria, aliquid verò necessarium, necessitate secundaria fundata in primaria, ut constat de cognitione, quam Deus habet de se ipso, & de creaturis possibilibus, ut necessariò connexis cum sua essentia.

38. Ad quartum, nego consequentiam, eiusque probationem: nam nec relationes Diuinæ, ut sic, adæquant voluntatem Diuinam, & tamen necessariò diliguntur à Deo: quia ad hoc, ut aliquid sit necessariò diligibile, sufficit, ut sit necessariò conexum cum obiecto primario, necessariò dilecto.

39. Ad quintum, concedo, quòd Deus æqualiter diligit se, & creaturas ex parte actus, inæqualiter verò ex parte obiecti: tum quia se ipsum diligit, ut obiectum primarium, creaturas verò, ut obiectum secundarium: tum quia se ipsum diligit iuxta suam propriam amabilitatem, creaturas verò iuxta amabilitatem ipsarum: ad vnum quodque enim Deus fertur, iuxta mensuram perfectionis ipsius rei. Sicut se ipsum, & creaturas æqualiter cognoscit Deus ex parte actus, quia eodem indiuisibili actu se ipsum, & creaturas cognoscit, inæqualiter verò ex parte obiecti, quia se ipsum primariò, & secundum cognoscibilitatem infinitam, creaturas verò secundariò, & secundum cognoscibilitatem finitam. Ex his patet ad sextum.

40. Ad septimum, nego Antecedens; ad cuius probationem nego, fundamentum omnis bonitatis esse existentiam actualement, sed fundamentum bonitatis existentialis esse existentiam actualement, fundamentum verò

bonitatis essentialis esse existentiam possibilem.

41. Ad octauum, maiorem esse veram de amore efficaci, falsam verò de inefficaci, & simplici tantum complacentia, quæ ad rem tendit simplici affectu, complacendo sibi tantum in bonitate, quam in ea supponit: voluntas igitur Diuina amat in creatura possibilem eam bonitatem, quam supponit exemplariter causabilem ab exemplari Diuino, secundum hanc, vel illam participationem bonitatis Diuinæ.

42. Ad nonum, primò nego antecedens; nam etiam beati necessariò amant creaturas possibiles, ut necessariò connexas cum omnipotentia Dei, præsertim quas cognoscunt cognitione beata. Secundò nego consequentiam, nam beatus, quia diligit creaturas per actum elicatum distinctum, potest ab illis omnem actum suspendere: Deus verò, quia diligit creaturas per actum substantem, & indistinctum, nequit omnem actum ab illis suspendere.

43. Ad decimum, nego minorem; ad cuius probationem nego, ex eo quòd Spiritus Sanctus procedit ex amore creaturarum, procedere ex non Deo; quia procedendo ex amore creaturarum, non procedit formaliter ex creaturis, sed ex amore creaturarum, qui formaliter est Deus. Creaturæ autem solum concurrunt ad processionem Spiritus sancti, ut obiectum extrinsecè terminans, non ut principium intrinsecè spirans. Etenim Spiritus sanctus, dicitur solum procedere ex principio spirante, non autem obiecto terminante, saltem secundariò.

44. Ad vndecimum, nego antecedens; ad probationem dico, malum possibile odio haberi à Deo, non ut formaliter expressum in Verbo, sed ut potens existere extra Verbum; quo pacto non odio habetur, ut est in Deo, sed ut potens existere in se ipso, eo modo quo malum potest in se ipso existere. Quamquam malum non exprimitur in Verbo Diuino immediatè, & per se, sed mediante opposito bono, quo priuat, ut constat de ijs, quæ suprà docuimus de cognitione Dei circa non entia.

SECTIO III.

Quid sit libera volitio in Deo, & quid superaddat actui necessario?

45. **H**æc est vna ex difficultatibus humano ingenio inextricabilis, quæ Aristotelem 8. Phys. coëgit asserere, Deum agere ex necessitate naturæ, ne, si illum faceret liberum, mutabilem faceret per liberam volitionem, quæ potuisset in Deo non esse. Hanc Vasquez nodum insolubilem appellat, solis beatis mentibus manifestum; Suarez vnum nostræ reli-

Aristotel.

Vasquez.

gionis

Molina.

gionis mysterium, quod in hac vita cognosci non potest; Molina de numero eorū, quæ ab humana mente in hac vita comprehendere non possunt. Erratio difficultatis est: Quoniam volitio est perfectio intrinseca, existens in ipso volente, cum sit actus immanens, & vitalis, de cuius essentia est, ut sit coniunctus cum ipso principio vitæ: igitur libera volitio Dei, est intrinseca perfectio in ipso Deo; sed hanc potuit Deus non habere: ergo aliqua intrinseca perfectio in Deo est, quæ potuit in Deo non esse: & contra, aliqua perfectio in Deo non est, quæ potuit in Deo esse. Ad hanc difficultatem solvendam varij excogitati sunt modi dicendi.

Caietanus.

46. Primus est Caietani 1. p. q. 19. art. 2. §. ad hoc potest, & art. 3. §. ad hoc: quem sequitur Fonseca 1. 7. Metaphy. c. 8. q. 5. sect. 4. & 5. & Salas 1. 2. q. 6. a. 3. tra. 3. disput. 1. sect. 8. asserentis, liberam volitionem esse intrinsecam perfectionem in Deo, quæ potuit in Deo non esse. Fundamentum Caietani est. Quia perfectio libera est conditio diminuens, denotans, quod suum oppositum non sit imperfectio: est enim hæc perfectio tantum extensiva, quæ Deus extenditur ad volita extra se.

Fonseca.
Salas.

47. Confirmat Fonseca. Quoniam non repugnat, hanc liberam perfectionem potuisse in Deo non esse, & tamen de facto illam identificari cum Deo. Nam hoc ipso, quod aliqua perfectio adiungitur Deo, fit de substantia Dei, sicut Filiatio, & spiratio passiva, statim ac per productionem adiunguntur Deo, identificantur cum natura ipsa Dei.

48. Verum hæc sententia merito ab omnibus rejicitur, cum faciat Deum mutabilem, potentialem, & intrinsecè compositum; implicat enim, posse Deum identificari cum volitione mundi, quæ potuit non esse; sicut & cum volitione mundi, quæ potuit esse; alioqui eadē perfectio posset simul existere, & non existere; existere ut necessaria, non existere ut libera. Nec exemplum de Relationibus Divinis quicquam probat, quia illæ sunt omnino necessariae, nec potuerunt in Deo non esse; implicat autem, ut quod potuit non esse, identificetur cum Deo; nam simul esset perfectio libera, & necessaria; libera, quatenus potuit non esse; necessaria, quatenus identificaretur cum Deo, cuius esse, est ipsum necesse esse, ut Patres, & Theologi loquuntur. Tum quia relationes Divinæ in nullo signo eternitatis sunt, aut esse possunt distinctæ ab essentia Dei, sed semper sunt actu, & necessario identificatæ cum illa; non enim putandum est, quod in aliquo eternitatis signo, vel instanti siue naturæ, siue originis relationes fuerint distinctæ ab essentia, & postea unitæ & identificatæ cum eadem essentia: implicat enim, si semel ponitur relationes Divinæ in aliquo signo distinctæ ab essentia, ut in alio signo postea identificetur cum eadem essentia, quia quod est distinctum ab alio, implicat, ut fiat idem cum illo.

Actus verò liberi potuerunt in Deo non esse, atque adeo cum Deo non identificari; ergo de facto non identificantur. Consequentia probatur, quia isti actus debuerunt in aliquo instanti eternitatis distingui ab ipso Deo, quia non possunt alio modo concipi, ut liberæ perfectiones Dei, nisi ut actus liberè elicti à voluntate Dei: implicat autem, actum elicti à potentia, & ab ipsa non distingui, saltem pro instanti, quo elicitur. Sed implicat, quod semel ab aliquo distinguitur, non semper ab illo distingui, præsertim si perseveret eadem causa distinctionis; sicut esset, si actus liber eliceretur à voluntate Divina.

49. Dices. Potest in Deo eadem perfectio esse producibilis ut relatiua, non producibilis ut absoluta: ergo poterit eadē perfectio existere ut necessaria, non existere ut libera. Respondeo, negando consequentiam, quia non repugnat ut eadem perfectio secundum diuersas formalitates virtualiter distinctas, sit producibilis, & improducibilis in Deo; neutra enim proprietas pugnat cum perfectione ab intrinseco necessaria: pugnat autem cum perfectione ab intrinseco necessaria, quod eadem necessario existat, & possit non existere; vel quod non existat secundum omnem perfectionem, secundum quam potest existere; hoc enim destruit conceptum Diuinum, quod est ens ab intrinseco necessarium, & nullo pacto indifferens ad existendum, & non existendum.

50. Confirmatur; nam quicquid in Deo est, Deus est: sed non quicquid in Deo est, Deus esset, si aliqua perfectio, quæ in Deo est, potuisset non esse. Maior est Patrum axiomata. Sequelam minoris probō; nam formalis conceptus Deitatis est; quod sit à se per omnimodam necessitatem, & illimitationē. Implicat igitur, ut aliqua perfectio sit Deus, & potuerit non esse; vel contra, quod aliqua perfectio de facto non sit Deus, & tamen Deus esse potuerit: hoc enim pacto Deus non illimitatē & necessariò existeret secundum omnem perfectionem, quam posset habere, sed limitatē, & contingenter.

51. Nec ratio Caietani satis facit: nam sicut ratio liberi non tollit, quin sit intrinseca perfectio simpliciter, ita non saluaret illatum absurdum; quod in eo fundatur, quod aliquid sit intrinseca perfectio in Deo, & tamē possit in Deo non esse, cum quicquid in Deo est, Deus sit. Vnde falsum est, oppositum non dicere imperfectionem: nam si libera volitio supra actum necessarium importat intrinsecam perfectionem in Deo; igitur carentia ipsius importabit intrinsecam imperfectionem in Deo; omnis quippè perfectionis negatio in subiecto apto habet rationem priuationis: omnis autem priuatio imperfectionem dicit, quia importat negationem perfectionis debitæ. Nec refert, quod talis perfectio sit extensiva, nam hoc non tollit, quin sit intrinseca Deo, in quo tantum fundatur nostrum absurdum. Ad confirmationem constat ex dictis.

Ferrariensis.

52. Secundus modus est Ferrariensis 1. contra gent. cap. 75. §. *aduerie*, negantis, volitionem liberam creaturarum in Deo dicere intrinsecam perfectionem in ipso Deo. Fundamentum est, quia actus liber supra necessarium in Deo importat solum respectum ad volita: sed respectus, ut respectus, neque perfectionem, neque imperfectionem dicit: igitur actus liber in Deo nullam dicit perfectionem.

53. Sed contra primò, quia falsum est, actum liberum in Deo nullam dicere perfectionem intrinsecam in Deo: aliud namque est, non dicere perfectionem, aliud non dicere perfectionem distinctam: quamuis igitur actus liber in Deo nullam dicat perfectionem distinctam à Deo, falsum tamen est, illum nullam dicere perfectionem simpliciter, quia dicere potest perfectionem, licet non distinctam à Deo. Secundò, vel iste respectus, quem actus liberæ volitionis importat ad volita, est realis, vel rationis; si realis, igitur aliquam perfectionem importat supra actum necessarium, quæ, quia potuit non esse, aliqua perfectio in Deo est, quæ potuit non esse; si rationis, contra est, tum quia nouus respectus rationis non consurgit, nisi ad nouum fundamentum. Explicandum igitur est, quod nã sit hoc fundamentum, ad quod iste nouus respectus rationis consurgit in Deo. Tum quia independentem ab omni ente rationis Deus liberè vult creaturas: non igitur formaliter constituitur liberè volens creaturas per respectum rationis. Ad fundamentum Ferrariensis nego respectum, si sit realis, præscindere à perfectione, & imperfectione; vel si sit rationis, sufficere ad constituendum actum liberum in Deo.

Scotus.
Lychetius.
Capreolus.

54. Tertius modus est Scoti in 1. dist. 39. §. *quantum ad primum*. Lycheti. §. *iuxta prædicta*. & dist. 45. Capreoli q. 1. art. 2. ad argumenta contra tertiam conclusionem, ad 1. Gregorij, ibidem post septimam conclusionem, Zumel 1. p. q. 19. disput. 2. Suarez in Metaphysica disp. 30. sect. 9. & 3. p. disp. 5. sect. 1. §. *respondetur*. Gonzalez 1. p. disp. 43. sect. 2. Machin. disp. 41. sect. 3. Becani tom. 1. cap. 11. q. 4. affirmantium, liberum velle in Deo esse ipsummet actum necessarium, se ipso liberè terminatum, vel per modum volitionis vel per modum nolitionis ad creaturas, absque vlla sui mutatione, vel augmento intensiuo, aut extensiuo.

Zumel.
Suarez.
Gonzalez.
Machin.
Becanus.

56. Quatuor hæc sententia docet. Primum, quod actus liber in Deo non sit distinctus à necessario. Secundum, quod ipsemet actus necessarius ex plenitudine suæ perfectionis, & libertate, quam habet ad obiecta creata, possit sine intrinseca sui mutatione ad ea terminari modò ut volitio, modò ut nolitio. Tertium, quod hæc libera terminatio per modum volitionis, aut nolitionis sit intrinseca, & vitalis in Deo, ratione distincta ab actu necessario, per quæ Deus anteceden- ter ad effectum producendum sit intrinsecè volens, aut nolens obiectum; nam idè se de-

terminat ad producendum effectum, quia anteceden- ter vult illum per modum obiecti. Quartò, quod intrinseca terminatio ex parte Dei realis sit; nec possit simpliciter non esse, aut per modum volitionis, aut per modum nolitionis, distinctim, licet possit non esse per modum volitionis, aut nolitionis distinctiue. Eadem quippè vitalis terminatio, quæ nunc dicitur volitio mundi, fuisset nolitio mundi, si ad illum terminata fuisset per modum nolitionis; eademque vitalis terminatio ad alium mundum possibilem, quæ nunc dicitur nolitio, fuisset volitio, si ad illum terminata fuisset per modum volitionis. Vnde sola applicatio huius vitalis terminationis, per modum volitionis determinatæ, aut nolitionis determinatæ, dicitur libera; non autem terminatio ipsa simpliciter, quæ in Deo necessaria est; quia cum in Deo non sit libertas per modum potentie, sed per modum actus purissimi; non est libertas ad suspensionem vtriusque actus, sed alterutrum tantum.

57. Ex his sequitur primò, actum liberum esse intrinsecum, & realem in Deo, & nihilominus potuisse non esse, non quoad esse, vel terminationem ad creaturas simpliciter, sed quoad hanc, vel illam terminationem. Secundò sequitur, Deum constitui formaliter volentem anteceden- ter ad effectum producendum, quia, ut volens, est causa effectus producendi, licet semper inferat aliquam mutationem in voluto ipso, saltem moralem & obiectiuam.

58. Fundamentum huius opinionis est, quia velle Diuinum non est per modum potentie, sed actus purissimi, & infiniti in genere vitalis appetitus; igitur in se ipso præhabet per modum actus secundi, quidquid formaliter requiritur ad volendum quodcunque obiectum volibile: igitur cum Deus liberè vult hoc, aut illud obiectum volibile creatum, non vult per distinctum actum, quo vult se ipsum; alioqui non esset talis actus infinitus in ratione volitionis, sed per eundemmet liberè terminatum ad volibile creatum.

59. Confirmat Scotus, quia in nobis est triplex libertas, prima ad actus oppositos; secunda ad opposita obiecta; tertia ad oppositos effectus. Prima est imperfecta, quia dicit limitationem actus, qui de se non est potens ad opposita obiecta. Tertia non est prima libertas, cum supponat aliam priorem, nempe ad opposita obiecta, nam prius est, velle obiectum, quam producere effectum. Secunda tantum est libertas per se; nam prima ordinatur ad secundam; & præterea nullam in se includit imperfectionem: posita autem illimitatione actus, ponitur hæc secunda libertas sine prima, quæ imperfectionem importat.

60. Sed contra primò, quia, ut possit actus Diuinæ volitionis inuariatus in se, reddere Deum modò volentem, modò nolentem,

Scotus.

modò

modò amantem, modò odio habentem, oportet, ut ipse in se sit formalis volitio, & nolitio; amor, & odium: implicat autem, ut idem actus sit volitio, & nolitio, amor & odium simul. Maiorem ostendo. Quia, ut forma tribuat subiecto effectum formalem, oportet, ut illum formaliter præhabeat in se, quoniam forma non tribuit, nisi quod habet in se ipsa formaliter, quia tribuit effectum formalem per exhibitionem sui. Ut igitur actus Diuinæ volitionis inuariatus in se ipso tribuere possit effectus formales volitionis, aut nolitiois: amoris, vel odij, oportet, ut illos formaliter præhabeat in se; quia cum ipse per terminationem ad hoc, vel illud obiectum non varietur in se formaliter, ut possit modò hunc, modò illum effectum formalem Deo tribuere, necesse est, ut eos actu formaliter contineat; alioqui, vel non posset eos tribuere, quia non potest tribuere, nisi quod formaliter habet in se; vel necesse esset variari in se ipso formaliter. Minor verò probatur. Implicat, ut idem subiectum sit simul volens & nolens, amans, & odio habens respectu eiusdem: ergo à fortiori implicabit, ut idem actus sit formalis volitio, & nolitio, formalis amor & odium respectu eiusdem. Consequentia constat. Antecedens probò; quia implicat, etiam de potentia absoluta, ut eadem voluntas sit volens & nolens respectu eiusdem, nam hæc inferunt contradictoria in obiecto ipso; volitio enim infert esse, nolitio verò non esse: unde Deus volendo produceret, nolendo destrueret obiectum.

61. DICES: Dum actus Diuinæ volitionis tribuit effectum formalem volitionis, non tribuit effectum formalem nolitiois; esto igitur in se utrumque contineat, non tamen utrumque simul tribuit. Sed contrà; quoniam implicat, formam inuariatam in se, aut non tribuere subiecto capaci omnem effectum formalem, quem continet, aut absque ulla dispositione subiecti, aut mutatione termini, modò tribuere vnum, modò alium effectum formalem. Igitur implicat actum Diuinæ volitionis inuariatum in se, aut non tribuere Deo omnem effectum formalem, quem continet in ordine ad creaturas, aut posse tribuere vnum sine alio. Antecedens patet, nam forma tribuit suum effectum formalem per exhibitionem sui in subiecto capaci; implicat autem, ut se ipsa totam exhibeat subiecto capaci, & illi non tribuat omnem effectum, quem in se ipsa formaliter continet; quia illum non tribuit liberè, sed necessariò, quoniam non tribuit illum effectum, in quo genere causæ tantum est libertas, sed formaliter, in quo nulla est libertas. Consequentia verò probatur, nam actus Diuinæ voluntatis semper manet inuariatus in se, & eodem modo coniunctus cum Deo, tanquam cum subiecto proprio, & capaci. Nec potest Deus habere maiorem dispositionem ad recipiendum potius vnum effectum formalem suæ voluntatis, quàm alium. Neque mutatio ipsa

obiecti facere potest, ut actus Diuinæ voluntatis potius conferat vnum effectum formalem, quàm alium: ergo. Antecedens probatur, nam nec actus Diuinæ voluntatis mutatur in se, nec supponit aliquam mutationem in Deo, ratione cuius potius conferat vnum, quàm alium effectum: nec à mutatione obiecti pender, ut potius sit volitio, quàm nolitio; quoniam in hac sententia volitio Dei antecedit omnem mutationem obiecti: nam idè obiectum mutatur in se, quia Deus antecederet vult illud: igitur prior est volitio Dei, quàm mutatio ipsa obiecti: non igitur potest Diuina volitio in ratione liberæ volitionis, pendere ab ipsa mutatione obiecti consequente, quia antecederet ad illam supponitur volitio, vel nolitio Dei.

62. DICES, mutari actum Dei, non subiectum, sed terminatum, & in hoc consistere ipsius libertatem, quia qui modò terminatur ad obiectum, ut volitio, potuit ob suam libertatem terminari, ut nolitio. Sed contrà; nam hoc est, quod putamus impossibile, posse effectum formalem variari, inuariata forma quoad omnia requisita ad nouum effectum formalem tribuendum. Cum igitur terminatio actus Diuini ad obiectum sit effectus formalis ipsius actus Diuini, ut possit variè terminari ad obiectum, debet necessariò ipsius effectus formalis variari, cum tamen forma ipsa inuariata maneat quoad omnia requisita ad nouum effectum formalem tribuendum; quippè quæ nec variatur in se, cum sit ipse actus increatus, de se inuariabilis; nec variatur in subiecto, in quo est, quia subiectum est ipse Deus; nec in aliquo extrinseco termino, per se pertinente ad talem formam, ut libera est formaliter: quia in hac sententia effectus extrinsecus est omninò consequens, & posterior ipso actu libero Dei, cum supponat illum antecederet completum in ratione actus liberi, & prius ratione ad obiectum terminatum. Igitur datur nouus effectus formalis, sine noua forma, vel conditione per se requisita ex parte formæ ad nouum effectum formalem tribuendum, quod implicat.

63. Instabis, solam libertatem actus Diuini esse sufficientem causam, ut possit terminari, modo ut volitio, modo ut nolitio. Sed contrà, quia hæc terminatio est in genere causæ formalis, in quo non potest esse libertas, non enim sumus liberi ad ea, quæ continemus formaliter, sed tantum ad ea, quæ continemus efficienter. Cum igitur actus Diuinæ voluntatis non efficienter, alioqui mutaretur, sed formaliter contineat huiusmodi terminationes ad obiecta creata, non potest in ordine ad huiusmodi terminationes esse liber, ut modò tribuat vnam, modò aliam terminationem: nam hoc supponit, huiusmodi terminationes non contineri formaliter in actu, siquidem implicat, id quod continetur formaliter in actu, non esse formaliter in Deo.

64. Secundo, ex hac opinione sequitur, Deum

in tem-

in tempore successiue mutari, de vno actu in alium, quod aduersarij non admittunt. Sequelam probō; nam pro vno tempore Deus diligit creaturam per gratiam, in ordine ad finem supernaturalem, pro alio vero eandem per peccatum odit, in ordine ad eundem finem supernaturalem: ergo si Deus amat, & odit per intrinsecam tendentiam actus, necesse est, eum in tempore successiue mutari. Consequentia patet; nam Deus in tempore fit de odiente amans, de amante odiens: igitur si Deus fit amans, & odiens per intrinsecam tendentiam actus, illam in tempore successiue mutat: alioqui, vel semper peccatorem, etiam ad infernum deorsum amaret, in ordine ad finem supernaturalem, posito, quod semel per gratiam dilexerit; vel iustum odisset, etiam in cœlis beatum, posito, quod semel per peccatum odio habuerit, cum implicet, manente in Deo huiusmodi tendentia amoris, vel odij erga creaturam, creaturam ipsam non amari, vel non odio haberi. Vt igitur cesset amare, quem amabat, vel odio habere, quem oderat, oportet, vt mutet tendentiam amoris in odium, & vice versa.

65. At respondebis, ex ipsa æternitate Deum eandem creaturam pro vno tempore dilexisse, pro alio vero odio habuisse, absque vlla sui mutatione in tempore. Sed contra, nam hoc dici non potest; alioqui, vt probatum est, vel semper peccatores diligeret, vel semper iustos odio haberet in ordine ad finem supernaturalem; quia Deus non potest diligere creaturam in ordine ad finem supernaturalem, nisi peculiari tendentiâ intrinsecâ actus, nec odio habere, nisi opposita tendentia eiusdem actus: sed Deus in tempore ex diligente fit odio habens, & ex odio habente diligens: ergo in tempore variat huiusmodi tendentias: aut certe, si illas non variat, semper peccatores diligeret, & iustos odio haberet: quia semper tendentia amoris facit Deum amantem, sicut tendentia odij odio habentem. Neque dicas, sufficere solam mutationem extrinsecam obiecti, sine noua tendentia intrinseca actus, vt Deus in tempore ex amante fiat odiens, & ex odiente amans: nam si hoc sit est, vt Deus in tempore ex non diligente fiat diligens, sit etiam fuisset in ipsa æternitate, vt Deus absque intrinseca tendentia actus, per solam mutationem obiecti producendi, ex non diligente fieret diligens; aut si hoc non sit fuit in æternitate, neque sit erit in tempore, cum non minus in tempore, quàm in æternitate Deus ex amante fiat odiens, & e contra.

66. Confirmatur: terminatio actus diuini per modum amoris ad hominem iustum est perfectio positiua intrinseca Deo, ratione distincta & ab amore, quo se ipsum diligit, & ab odio, quo eundem hominem, ratione peccati odisse potest. Sed hæc terminatio per modum amoris ad hominem iustum potuit in

Deo non esse: ergo aliqua perfectio positiua intrinseca Deo potuit abesse à Deo. Rursus terminatio diuini actus per modum odij ad hominem peccatorem, est perfectio positiua intrinseca Deo, ratione distincta & ab amore, quo se ipsum diligit, & ab amore, quo eundem hominem vt iustum diligere potest. Atqui hæc potuit abesse à Deo: ergo aliqua perfectio positiua intrinseca Deo potuit abesse à Deo. Aut certe sequitur, quod perfectio intrinseca amoris in Deo mutari potuerit in perfectionem intrinsecam odij.

67. Tertiò impugnatur sententia ad hominem: quia non videntur Authores huius sententiæ cohærenter loqui. Nam ex vna parte contendunt, liberam volitionem Dei totam ac totaliter esse increatam & intrinsecam Deo, independentem ab omni extrinseco termino, aut obiecto creato, vel connotatione ipsius: ex alia vero parte docent, hanc eandem liberam volitionem Dei intelligi non posse, absque terminatione ad aliquod extrinsecum: ita Suarez præcitata disput. 30. sectione 9. numero 45. *Vnde licet* (inquit) *illa denominatio realis sit ex parte Dei, inuoluit tamen causalitatem, seu terminationem ad creaturam. & ideo* (concludit) *simpliciter non est necessaria, quia est cum ordine ad extrinsecum.* Ruiz de voluntate Dei disput. 13. sectione 2. qui eandem sententiam quoad punctum principale sequitur, explicans numero 23. quid sit hæc terminatio, quæ volitioni diuinæ adesse & abesse potuit: Resp. esse denominationem extrinsecam ab obiectis volitis, cum intelligi à nobis nequeat volitio diuina libera absque huiusmodi extrinseca terminatione: tamen si hæc extrinseca terminatio sit prorsus extra essentiam liberæ volitionis diuinæ, vt ibidem docet.

68. Verum hæc non cohærenter dici, sic demonstro. Illud, sine quo nequit res esse, vel intelligi sufficienter ab alia condistincta, ingreditur essentiam rei: Nequit autem libera volitio Dei esse, vel intelligi sine extrinseca terminatione seu connotatione obiecti: ergo hæc ingreditur essentiam liberæ volitionis diuinæ. Maior patet: etenim totum illud ingreditur quidditatem rei, quod necessarium est, vt res distinguatur ab omni alio, quod non est ipsa: nam quamdiu non habetur sufficiens distinctiuium rei, non habetur sufficiens constitutiuium eiusdem, ac proinde sufficiens essentia & quidditas ipsius, quæ per differentiam discretiuam ab omni alio ultimo constituitur. Minor quoad posteriorem partem asseritur ab ipsis Aduersarijs. Quoad priorem probatur: tum quia signum constitutiui rei est, non posse rem sine eo intelligi: nam si haberet aliud constitutiuium sui, posset eum illo & per illud tantum sufficienter intelligi condistincta ab omni alio. Ergo si nequit sine eo ab omni alio condistincta intelligi, signum

est

Caietanus.

est, illud esse constitutum rei. Tum maxime, quoniam sola extrinseca terminatione, connotationeue obiecti præcisa, quicquid in volitione diuina remanet, totum est intrinsecum & increatum, ac proinde necessarium: Ergo sola & præcisa terminatio seu connotatio extrinseci obiecti cõplet illam in ratione liberæ volitionis. Antecedens admittitur ab Aduersarijs, qui contra Caietanus nobiscum docent, quod quicquid intrinsecum est Deo, Deus est, ac proinde eadem necessitate, qua Deus ipse. Consequentia verò probatur: Etenim si quicquid intrinsecum est in volitione diuina, necessarium est, non poterit per aliquid, quod in ipsa intrinsecum est, constitui seu cõpleri in ratione liberæ volitionis: quia si posset per aliquid ipsi intrinsecum in ratione liberæ volitionis constitui, per illud idem posset sufficere distingui ab actu necessario, cum per idem res & constituatur in se, & distinguatur ab omni alio: nequit autem per aliquid intrinsecum ipsi in ratione liberæ volitionis sufficienter distingui ab actu necessario: igitur per nil intrinsecum ipsi potest in ratione liberæ volitionis constitui seu compleri.

69. Cõfirmatur: nam duplex terminatio ab Aduersarijs distinguitur in volitione diuina, altera ad ipsam essentiam diuinam, altera ad obiecta creata, quam vocant quasi extensionem eiusdem actus diuini ad obiecta creata. Vtraque terminatio est perfectio intrinseca & increata, nam vtraque est vitalis tendentia actus diuini ad suum obiectum: igitur neutra terminatio poterit esse libera: alioqui aliqua perfectio intrinseca & increata potuisset non esse, cum hoc sit de quidditate perfectionis liberæ. Fit igitur formaliter libera per connotationem effectus liberæ à se dependentis, modo infra explicando. Adde, quod ponere in ipso actu diuino intrinsecam terminationem seu extensionem ad obiecta creata, quæ potuisset non esse, & simul illam ponere totam & totaliter intrinsecam & independentem ab omni extrinseco creato, est simul illam ponere liberam & necessariam, quod implicat ex terminis: quia necessarium est, quod non potuit non esse: liberum est, quod potuit esse.

70. Ad fundamentum oppositæ sententiæ, admissio toto discursu, cum Scoti confirmatione, adhuc nego, Deum velle creaturas per actum intrinsecè terminatum ad illas.

71. Ex his facile impugnatur nouus quidam modus à recentioribus excogitatus, quem refert Ruiz disp. 11. sect. 7. qui verbis tantum à præcedente differt, onerans potius, ut idem Ruiz testatur, diuinam voluntatem, vel certe ingenia Scholasticorum. Putat autem hic modus, Dei libertatem cum immutabilitate eiusdem conciliare, per cõtingentiam actus diuini virtuales, & necessitatem formalem, hoc pacto. Est actus diuine volitionis quoad totam suam intrinsecam entitatem & perfectionem necessarius formaliter, quia

quo ad intrinsecam suam entitatem & perfectionem deficere nequit: Idem tamen actus est contingens virtualiter, quia ita se gerit quoad denominationem volentis ac nolentis, amantis atque odio habentis, ac si esset contingens & defectibilis. Verum hæc virtualis contingentia nil adfert noui à præcedente diuersum, nam quod ille explicabat per infinitam eminentiam diuini actus, hic explicat per virtuales contingentiam. Cæterum manet eadem difficultas, quo pacto possit, idem actus quo ad intrinsecam entitatem & perfectionem inuariatus varias oppositasque denominationes intrinsecas conferre. Quod autem in huiusmodi denominationibus dandis se gerat, ac si esset contingens & defectibilis, non emollit difficultatem, sed potius signatis verbis explicite illam fatetur. Nam hic est nodus difficultatis, quod cum actus diuine volitionis sit quoad entitatem summè necessarius, in conferendis tamen huiusmodi denominationibus se gerat ut contingens & defectibilis, cum implicet idem simul esse summè necessarium, & contingens.

72. Quartus modus est Molinae 1. Molina. part. quæstione 14. articulo 15. & quæstione 19. articulo 2. disputatione 2. Vasquez. Vasquez. disputatione 80. capite 2. opinantium, liberum decretum Dei addere supra essentiam solum respectum rationis, qui vel consequitur rem ipsam futuram, tanquam proximum fundamentum, ut Vasquez censet: vel actionem ipsam volendi internam Dei, ut Molina putat.

73. Sed contra priorem modum Vasquez; nam idem per ipsum res est futura, quia Deus vult illam esse futuram; ergo non potest velle formaliter rem futuram per respectum consequentem rem ipsam futuram, alioqui committeretur circulus; quem tandem concedit Vasquez, & ingenuè fateretur, hanc difficultatem solui non posse.

74. Contra posteriorem modum Molinae, quia non potest nouus respectus rationis consurgere, nisi ad nouam actionem fundandi; igitur si in Deo consurgit nouus respectus rationis, qui potuit non consurgere, necesse est, esse nouam actionem fundandi, quæ similiter potuit non esse; quæ noua actio fundandi, ne in infinitum procedatur, non potest esse rationis, sed realis.

75. Contra vtrumque verò modum arguo sic: Deus à parte rei est liberè volens: at respectus rationis non est à parte rei, sed in solo intellectu apprehendente: igitur respectus rationis non potest esse formalis ratio, per quam Deus fiat liberè volens, quia nihil potest esse à parte rei formaliter tale per id, quod à parte rei non est.

76. Quintus modus est Bannez 1. p. q. Bannez. 19. articulo 10 §. tertium documentum, opinantis, actum liberum voluntatis sufficienter

ter

Ruiz.

ter saluari, si illum præcedat practicum iudicium rationis de indifferentia medij in ordine ad finem consequendum. Vnde etiam si voluntas ad talem electionem medij sit ab intrinseco determinata, modò tale iudicium de indifferentia medij non tollatur, actus voluntatis tale iudicium sequens erit liber. Vnde colligit, quòd, etiam si voluntas creata per interna auxilia prædeterminetur ad vnum, modò non tollatur iudicium de indifferentia medij, actu sequens tale iudicium, erit libera.

77. Sed contrà; tum quia in ea potentia debet formaliter esse libertas, quæ est proximum principium actus liberi, & domina sui actus: hæc autem non est intellectus, sed voluntas: ergo, adhuc posito iudicio de indifferentia medij ad finem consequendum, debet esse in potestate voluntatis, illud eligere, vel non eligere. Tum, quia iudicium de indifferentia medij non est liberum, sed necessarium; necessariò enim intellectus iudicat, tale medium non habere necessariam connexionem cum fine; ergo si in voluntate non est libera potestas illud eligendi, vel non eligendi, nulla erit omninò libertas. Tum quia adhuc stante tali iudicio, posset Deus necessitare voluntatē ad electionem medij: ergo ad rationem formalis libertatis non sufficit tale iudicium, siquidem illo stante, adhuc posset non sequi actus liber voluntatis.

78. Sextus modus est aliquorum aientium, liberam volitionem Dei formaliter compleri per extrinsecam productionem obiecti voliti. Fundamentum est: Quia volitio est vitalis tendentia ad obiectum volitum, per quam ei agens communicat suam bonitatē: atqui Deus per ipsam productionem formaliter tendit ad communicandam suam bonitatem obiecto volito; nam per eam formaliter attingit perfectionem, quam volito communicat: ergo.

79. Porro dupliciter potest extrinseca productio formaliter complere liberam volitionem Dei; vno modo in recto, & constitutiue, vt ex æquo illa constituatur, ex actu intrinseco, & productione extrinseca; alio modo in obliquo & connotatiue, vt formaliter & constitutiue dicat solum actum intrinsecum, connotatiue verò productionem extrinsecam. In hoc secundo sensu vera est opinio, quam nos infra docebimus, in primo verò est falsa, quia nequit non vitale formaliter & constitutiue complere perfectionem vitalem: atqui libera volitio Dei est perfectio vitalis; igitur non potest formaliter, & constitutiue compleri extrinsecā productione, quæ vitalis non est.

80. An fundamentum distinguenda est maior; libera volitio est vitalis tendentia, per quam volens communicat volito suam bonitatem formaliter, nego; effectiue concedo. Etenim volitio est quædam formalis tendentia, quā volens attingit volitum in ratione obiecti, non tamen est formalis ten-

dentia, quā illud attingit in ratione effectus; atque adeò non est necesse, vt libera volitio Dei formaliter, & in recto includat extrinsecam productionem, quā formaliter attingat obiectum in ratione effectus, sed sufficit, si illum tantum connotet, vt infra in nostro modo explicabimus.

81. Septimum modum indicat Ocham in 1. dist. 38. L.C. voluntatem Diuinam non esse liberam, quā volitio est, sed quā operatio est, siue non esse liberam vt principium vitale, sed vt principium effectiuum. Fundamentum est. Quia libertas, quoad velle, & nolle, seu quoad intrinsecam vitalitatem importat potentiā passiuam, quæ Deo actui puro repugnat: libertas verò quoad operari solum importat potentiā actiuam, quæ Deo non repugnat. Sed neque hic modus sufficienter explicat libertatem Dei, quæ non solum quoad operari, sed etiam quoad ipsum velle, & nolle vitale, debet aliquo modo esse libera; alioqui non esset libera, vt voluntas formaliter, sed tantum, vt causa operatiua.

Verior modus proponitur.

82. Octauus & verior modus est, quem docent Altifidiorensis li. 1. c. 12. q. 1. Alensis 1. p. q. 34. memb. 2. Aureolus in 1. dist. 47. ar. 1. & 2. Arrubal 1. p. disp. 44. cap. 3. Granad. 1. p. tract. 3. disp. 5. sect. 3. Alarcon de volunt. Dei disp. 4. c. 8. esse ipsum actum necessarium, vt liberè connotantem extrinsecam productionem effectus, liberè à se dependentis. Pro quo Nota, duplicem distingui libertatem, vnam per modum principij, alterā per modum actus. Prior est per ordinem ad effectus, quos ita producit, vt possit non producere, vt voluntas creata est libera per modum principij, tum in ordine ad externas operationes, tum in ordine ad internos actus, quos liberè in se ipsa producit; velut cum in se ipsa producit volitionem, aut nolitionem obiecti; nam etiam respectu talium actuum dicitur libera per modum principij, quia talis actus comparatur ad voluntatem, vt effectus ad potentiam liberam. Posterior libertas est per ordinem ad obiecta, ad quæ liberè tendimus, ad ea enim nequimus tēdere, nisi per actus nobis intrinsecos, & vitales; obiecta enim nequeunt attingi à nobis, nisi per vitales, actualesq; tendentias, seu inclinationes essentialiter ordinatas ad illa. Præsens controuersia non est, quomodo Deus sit liber per modum principij in ordine ad effectus, quos ad extra producit, quia in hoc genere libertatis nulla per se requiritur intrinseca mutatio in principio, vt liberè suos effectus producat, vt patet in ipsa voluntate creata, quæ, vt liberè in se ipsa producat actus vitales, nulla in ea prærequiritur mutatio. Cuius ratio est, quia esse liberè per modum principij, solum importat principium actiue indifferens ad vtrumlibet, atq;

ad eò

Altifidiorensis.
Alensis.
Aureolus.
Arrubal.
Granadus.
Alarcon.

adeo de se potens ad determinandū se ipsum ad alterutram partem. Sola igitur difficultas est, quo pacto Deus sit liber per modum actualis tendentiae, ac vitalis inclinationis ad obiecta, quæ liberè velle, aut nolle potest. Etenim, cum hac tendentia & inclinatio debeat necessariò esse intrinseca Deo, aliqui vitalis non esset, non videtur, quâ ratione possit esse libera sine intrinseca mutatione Dei, quo non obstante,

83. Dicendum est. Deum non modò esse liberum per modum principij, in ordine ad effectus producendos, sed etiam per modum actus, in ordine ad obiecta volenda, aut nolenda, sine vlla intrinseca mutatione sui, quod sic probo. Ille actus potest absque intrinseca mutatione sui liberè velle, aut nolle obiectū, qui in se ipso præhabet omnem vitalem complacentiam boni, omnemque vitalem displicentiam mali, solumque illi deest, ad hoc ut sit libera volitio, aut nolitio obiecti, extrinseca productio effectus, vel negatio productionis, liberè ab ipso actu dependentis. Sed actus Diuinæ voluntatis præhabet in se omnem vitalem complacentiam boni, & omnem vitalem displicentiam mali, solumque illi deest, ad hoc ut sit libera volitio, aut nolitio obiecti, extrinseca productio effectus, aut negatio eiusdem productionis, liberè ab ipso dependentis: igitur poterit sine intrinseca mutatione sui, per extrinsecam duntaxat mutationem effectus, liberè velle, aut nolle hoc, vel illud obiectum. Consequentia patet; nam, si ut actus Diuinæ voluntatis dicatur libera volitio, aut nolitio huius, vel illius obiecti, non eger novâ tendentiâ vitali intrinseca ad tale obiectum, cum illam iam præsupponatur habere ex necessaria terminatione sui ad omnes creaturas possibles, sed solâ connotatione productionis, aut negationis productionis extrinseci effectus, liberè à se dependentis poterit sine intrinseca mutatione sui, per extrinsecam duntaxat mutationem effectus velle, aut nolle hoc, vel illud obiectum. Minor constat ex sectione præcedenti, in qua ostendimus, actum Diuinæ voluntatis, necessariò esse terminatum ad omne bonum possibile, per modum simplicis complacentiæ, & vitalis inclinationis, & ad omne malum possibile, per modum simplicis displicentiæ, & vitalis auersionis.

84. Maior, in qua est præcipua difficultas, sic probatur. Libera volitio, aut nolitio obiecti duo essentialiter importat, & vitalem inclinationem ad obiectum volitum, ex præconcepta bonitate ipsius, & simul liberam connotationem extrinsecæ actionis, per quam aliquod esse communicatur obiecto volito, si sit volitio; vel si sit nolitio, vitalem auersionem ab obiecto nolito, ex præconcepta malitia eiusdem obiecti, & simul liberam connotationem negationis, aut subtractionis extrinsecæ actionis, per quam aliquod bonum subtraha-

tur ab ipso obiecto nolito. Non enim propriè dicimur velle, aut nolle, siue amare, aut odisse, si, cum possumus, nullum bonum communicamus obiecto volito, & amato; aut nullum malum inferimus obiecto nolito & odio habito: sed tantum dicimur aut nobis complacere in bono, aut displicere in malo præcognito. Et ratio huius est; quia volitio essentialiter ordinatur ad aliquam boni communicationem, sicut nolitio, vel odium ad aliquam boni subtractionem. Est enim volitio, quædam vitalis tendentia, ac via, quâ volens tendit ad communicandum aliquod bonum volito: contra verò nolitio, siue odium, est quædam vitalis auersio, quâ nolens, siue odians auerit se ab obiecto nolito, & odio habito per negationem, vel subtractionem alicuius boni. Igitur ille actus, qui ex infinita sua perfectione, & actualitate præhabet vitalem inclinationem ad omne bonum, & vitalem auersionem ab omni malo, tantumque illi deest connotatio extrinsecæ productionis, aut negationis eiusdem productionis, liberè à se dependentis, ut sit libera volitio, aut nolitio, siue odium huius vel illius obiecti, poterit absque intrinseca mutatione sui liberè velle, aut nolle quodcunque obiectum creatum. Consequentia patet; nam actus non mutatur per connotationem extrinsecæ productionis, aut negationis eiusdem productionis, à se liberè dependentis, sed solum per intrinsecam inclinationem ad bonum volitum, & auersionem à malo nolito: atqui quoad intrinsecam inclinationem, & auersionem actus Diuinus non debet variari ad hoc, ut fiat libera volitio, aut nolitio huius, vel illius obiecti; sed tantum variari debet quoad connotationem extrinsecæ actionis, vel negationis, liberè à se dependentis: igitur poterit liberè velle, aut nolle quodcunque obiectum creatum, absque intrinseca mutatione sui.

85. Confirmatur; nam voluntas creata non mutatur per suam volitionem, aut nolitionem, quatenus formaliter connotat externam communicationem boni, aut negationem eiusdem, sed quatenus dicit vitalem, & intrinsecam tendentiam ad obiectum, ex præconcepta bonitate aut malitia ipsius, quam debet de nouo acquirere, per nouum actum à se productum, cum non supponatur illam habere, sicut illam habet Diuina voluntas actu terminata, per modum simplicis complacentiæ, vel displicentiæ ad omnia bona, vel mala possible.

86. Ceterum notandum; in re extrinsecè producta distingui actionem ab effectu, tanquam viam à termino: porro id, quod primò determinat actum Diuinæ voluntatis, ut ex necessario fiat libera volitio, aut nolitio huius, vel illius obiecti, non est terminus productus, aut destructus, vel negatus, sed actio ipsa producendi, vel negatio, seu destructio talis actionis. Quoniam id primò determinat actum Diuinum, ut ex necessario

necessario

necessariò fiat liber, quod immediatius & proximius ab ipso actu liberè connotatur: id autem immediatius, & proximius ab ipso actu liberè connotatur, quod immediatius, & proximius liberè ab ipso producit. Immediatius autem, & proximius liberè ab ipso producit actio, quam terminus, cum illa sit ratio & via ad hunc: igitur hæc, non ille est primum, & essentialiter connotatum actus liberi Diuinæ voluntatis.

87. Illustratur hæc doctrina exemplo voluntatis creatæ. Hæc enim non solum dicitur liberè velle, vel nolle extrinsecum obiectum, sed etiam intrinsecum suum actum volitionis & nolitionis, & non per distinctum actum, ne procedatur in infinitum, sed per eundem, quò vult extrinsecum obiectum. Etenim liberè illum producendo ex præconceptra bonitate ipsius, non modò illum liberè producit, sed etiam liberè vult, quia non solum illum producit vt principium effectuum Physicum, sed etiam vt principium volitionum morale, illum ex præconceptra bonitate cauendo, quem poterat non causare. Pari ratione Deus non solum dicitur liberè producere creaturas, sed etiam eas liberè velle: quia non solum producit illas vt principium Physicum, sed etiam vt principium volitionum morale, eas ex præconceptra bonitate producendo, quas poterat non producere. Ergo sicut voluntas creatæ non dicitur liberè velle suum actum per alium distinctum, sed per eundem, qui simul est volitus vt quo, & ratio volendi: ita voluntas increata dicitur liberè velle suam liberam volitionem, per eandem vt liberè terminatam ad effectum & præconceptra bonitate producendum.

88. D I C E S. Ideo potest voluntas creatæ eodem actu, quem in se producit, liberè illum velle, quia idem simul est libera productio, & vitalis tendentia, per quam eadem voluntas suum actum exercitè amat ac diligit. At productio creaturæ, licet sit libera ab actu libero Dei non est tamen vitalis tendentia, per quam Deus eandem creaturam amat ac diligit. Sed contrà: nam licet productio creaturæ non sit intrinseca & vitalis Deo, proinde nequeat per eam creaturam diligere: Est tamen intrinsecus & vitalis ipse actus, quo illam Deus producit, qui formaliter sit liber ipsa productione creaturæ, tanquam termino essentialiter connotato. Velut si voluntas creatæ, vt est potentialis inclinatio ad sua obiecta, esset actualis inclinatio per modum simplicis complacentiæ ad illa, hoc ipso quod aliquod bonum in illis liberè produceret, diceretur liberè efficaciter ea velle atque amare, quia sola externa productio boni illi dederat ad efficacem volitionem & amorem. Cum igitur voluntas increata sit actualis complacentia omnis boni possibilis, hoc ipso quòd liberè producit aliquod bonum creatum, dicitur illud liberè efficaciter velle atque amare, per ipsummet actum vt for-

maliter terminatum ad existentiam obiecti: nam hæc sola extrinseca productio deest actui diuino, quò minùs dici posset libera volitio atque amor efficax creaturæ. Vnde quemadmodum vt illam liberè producat, non eget actu distincto ab ipso principio liberè productiuo; sicut neque vt voluntas creatæ liberè producat suum actum, eget distincto actu ab ipso principio liberè productiuo: ita sola extrinseca productione posita, tanquam essentialiter connotato, ipse intrinsecus actus Dei sit formaliter efficax & practicus amor creaturæ, qui antea tantum erat simplex & speculatiua complacentia boni possibilis.

89. Vltimò probatur hæc sententia à priori. Totum id ingreditur essentiam rei, sine quo nequit res distingui ab alia: sed absque connotatione termini liberè producendi, nequit volitio diuina necessaria distingui à volitione diuina libera: igitur connotatio termini liberè producendi ingreditur essentiam liberæ volitionis diuinæ. Maior patet, nam idem est distinctum rei, & constitutum eiusdem; ergo totum id, sine quo nequit res distingui ab alia, ingreditur constitutionem ipsius. Minor probatur: nam quamdiu volitio diuina non contrahitur per extrinsecam connotationem termini, liberè producendi, manet formaliter necessaria: ergo manet sine constitutiuo volitionis liberæ. Consequentia patet, quia necessarium vt necessarium nequit esse constitutum liberi vt liberi. Antecedens constat: nam ante contractionem ad extrinsecam terminationem effectus producendi nihil est in actu diuinæ volitionis, nisi intrinsecum: omne autem intrinsecum, necessarium est in Deo: igitur quidquid præcedit extrinsecam terminationem seu connotationem effectus liberè producendi, est necessarium, ac proinde inidoneum ad constituendam volitionem diuinam in ratione liberi.

Corollaria Doctrinæ.

90. **E**X dictis constat primò, liberam volitionem, & nolitionem esse perfectiones intrinsecas & vitales in Deo, etiam si ad essentialiter complementum requirant extrinsecum connotatum, defectu cuius actus ipse vitalis, & intrinsecus non denominat Deum, liberè volentem, aut nolentem. Cuius ratio est; quia libera volitio, & nolitio essentialiter important in recto vitalem, & intrinsecam tendentiam ad obiectum volitum, aut nolitum, in obliquo verò, & connotatiuè tantum liberam productionem, aut negationem extrinsecæ productionis.

91. Constat secundò, Deum non esse liberum quoad vitalem tendentiam, quam in recto dicit actus ipse liber in Deo, sed solum quoad connotationem extrinsecæ ter-

mini.

mini. Quæ connotatio, quia essentialiter requiritur ad actum liberum, idcirco simpliciter dicitur Deus liberè velle, aut nolle obiecta creata: nam sicut defectu huius connotationis, actus Dei non dicitur simpliciter volitio, aut nolitio obiecti, ita qui habet tantam libertatem quoad huiusmodi connotationem obiecti, dicitur simpliciter habere libertatem, quoad actus ipsos volitionis & nolitiois. Unde quia Deus habet libertatem in huiusmodi connotationem, essentialiter requisitam ad actum liberum, habebit etiam libertatem in ipsum actum liberum, quatenus liber est formaliter, quia fit liber formaliter per huiusmodi connotationem.

92. Constat tertio, eundem actum Diuinæ volitionis, connotata negatione extrinsecæ productionis, interdum dici puram volitionem, interdum verò odium, & displicentiam. Dicitur odium, & displicentia, quando negatio extrinsecæ productionis procedit ex præconcepta malitia alicuius culpæ moralis, ob quam talis productio negatur, vel subtrahitur: ut cum ex præconcepta malitia peccati nobis Deus subtrahit suam gratiam. Dicitur autem pura nolitio, quando talis negatio, vel subtractio non procedit ex præconcepta malitia culpæ moralis, quam solam Deus dicitur odisse, sed vel ex sua libertate, vel ex aliquo alio motivo, ut negatio productionis alterius mundi, vel annihilatio angeli.

93. Constat quarto discrimen, quo voluntas creata liberè sibi producit suos intrinsecos actus, & Deus extrinsecos effectus: nam illa producit sibi suos intrinsecos actus, ut potentia libera ex præconcepta bonitate ipsorum, absque prævia inclinatione actuali ad ipsos actus, vel obiecta; hanc enim inclinationem habet voluntas creata formaliter per ipsum actum, quem in se ipsa liberè producit: at voluntas increata producit extrinsecos effectus, non solum ut potentia libera, sed etiam ut actus: quia non solum producit illos ex prævia cognitione bonitatis ipsorum, sed etiam ex prævia, & vitali complacentia eorundem, quam in se ipso habet ex necessaria terminatione ad creaturas possibiles. Unde per istam complacentiam comparatur voluntas increata ad effectus extrinsecos, sicut voluntas creata per suum actum intrinsecum comparatur ad operationem extrinsecam, quam extra se liberè producit: quia quod habet voluntas creata per suum actum liberum intrinsecum, habet Deus per suum actum necessarium intrinsecum.

94. Constat quinto, Deum positivè nolle ea, quæ nunquam est producturus, esto connotatum sit negativum, ipsa scilicet negatio productionis ad extra. Fundamentum est. Quia Deus non dicitur nolle formaliter per negationem productionis, sed per ipsum actum positivum suæ voluntatis, ut connotantem negationem productionis liberè à se dependentem; quia cum posset talem negationem tollere per oppositam productionem dum ex præconcepta apprehensione alicuius

finis non tollit, dicitur talem negationem liberè, ac vitaliter velle, & consequenter eius oppositam productionem liberè, ac vitaliter nolle.

95. Constat sexto, aliter Dei voluntatem terminari ad nolitum, aliter scientiam ad scitum: nam scientia supponit, non est causa veritatis huius obiecti; voluntas verò est causa bonitatis obiectivæ, quoad existentiam, licet supponat illam quoad essentiam. Quo fit, ut libera terminatio, per quam voluntas Diuina tendit ad suum obiectum, sit posterior voluntate, ut est causa talis obiecti, & prior bonitate ipsa creaturæ producendæ, quatenus est effectus; posterior quidem voluntate, quia est immediatus effectus ipsius, est enim ipsa actio extrinsecæ liberè à Deo producta, tanquam via ad communicandam existentiam obiecto volito; prior verò bonitate ipsa obiecti, quoniam ad eam comparatur, ut actio ad terminum. Terminatio verò scientiæ, semper est posterior, veritate ipsa obiecti, quia semper supponit illam, estque pura intuitio illius.

96. Constat septimò, Deum per se ipsum immediatè esse causam liberæ terminationis ad creaturas, ea verò terminatione mediante esse causam ipsarum creaturarum; nam per se ipsum immediatè est libera causa actionis creaturæ, eaque mediante tendit ad communicandam bonitatem creaturis: quæ tendentia, quia immediatè proficiscitur à Deo ex apprehensione boni ut finis, propter quem illam ad extra producit, est immediatum, & essentialiter connotatum actus Diuini, ut est libera volitio obiecti creati, quia per illam liberè communicat bonitatem creaturis ad extra, non secus ac voluntas creata per suum actum liberum internum, proficiscentem ex apprehensione boni & finis, communicat aliquam bonitatem obiecto volito.

97. Constat octavo, per eandem actionem Deum tendere ad creaturas, ut obiectum, & eas producere ut effectus: nam eadem actio est conditio, qua posita, actus Diuinæ voluntatis liberè tendit ad terminum talis actionis, tanquam ad obiectum volitum, & simul est via, qua eundem terminum ad extra producit. Unde eadem actio & est causalitas Diuinæ potentie ad terminum producendum, & essentialiter complementum seu connotatum Diuinæ voluntatis ad obiectum liberè volendum.

98. Constat nonò, qua ratione Diuina voluntas ex indifferenti ad volendum hoc, vel illud obiectum, se determinet ad hoc potius, quam ad aliud; quia cum sit indifferens per vim actiuam ad oppositos effectus producendos, sicut voluntas creata ad oppositos actus eliciendos, poterit se ipsa actiuè determinare per extrinsecam productionem effectus, absque prævia determinatione intrinseca: quia vis actiua indifferens non eget superaddito determinante, ut se ipsa formaliter determinet: ut patet in voluntate creata, actiuè se ipsa determinante, ad volitionem potius, quam ad

volitionem, absque vlla præuia determinatione.

99. Constat decimò, quomodo Deus, sine vlla mutatione sui, & intrinseca variatione actus, dicatur eandem personam pro vno tempore diligere, pro alio odio habere in ordine ad eundem finem supernaturalem; nã diligit illam, in ea suam gratiam producendo, per quam formaliter illam acceptat ad gloriam, & amicitiam suam; odit verò, quatenus illam suæ gratia priuat. Quia ab ipsa æternitate eandem personam, per ordinem ad productionem gratiæ pro vno tempore dilexit, per priuationem verò gratiæ, pro alio tempore, eandem personam odio habuit. Vnde eundem prædestinatum, dum est in peccato, & secundum præsentem statum odit, pro futura verò æternitate diligit.

100. Constat vndecimò, qua ratione in Deo sint virtutes morales, quæ in actione consistunt. Nam est in Deo misericordia, quatenus ex motiuo subleuationis miseriæ sua dona largitur. Est iustitia, quatenus ex motiuo iustæ vindictæ mala punit. Est amor, quatenus ex motiuo benevolentia sua bona communicat. Est igitur in Deo actus liber huius, vel illius virtutis, actus ipse necessarius, vt connotans extrinsecam productionem liberè à se dependentem ex hoc, aut illo motiuo. Contrà verò non est in Deo, ira, aut displicentia propriè dicta, quia huiusmodi affectus imperfectionem important; nam ira inuoluit tristitiam non modò vt causam ex qua originatur, sed etiam vt obiectum: est enim vt illam Arist. definit, *Appetitus vicissim dolorem inferendi*. Repugnatautem Deo tristitia: ergo similiter & ira, quæ tristitiam includit vt obiectum. Displicentia verò propriè dicta importat affectum tristitiæ, quæ in Deo esse non potest. Quare, cum dicitur, Deo malum displicere, sensus est, Deum nolle illud, vt contrarium suæ bonitati, absque vllò intrinseco affectu tristitiæ. Idem docere videtur de odio propriè dicto S. Thomas 1. contra Gentes cap. 96. nam odium, est quo quis vult malum personæ, quæ malum personæ est, Deus autem non vult malum, quæ malum personæ est formaliter, sed quæ bonum est, & correctiuum mali; vult enim poenam damnatis, nō vt malum damnatis, sed vt correctiuum culpæ, & manifestatiuum suæ iustitiæ. Ceterum, dicitur Deus odisse peccata, quatenus ea vellet non esse, vt contraria suæ bonitati, & perfectioni, quæ desiderat creaturis: & propterea ea prohibet; permittit autem illa ob maius bonum, quod est conseruatio libertatis creaturæ, & bonum iustitiæ Diuinæ, quod ex eorum punitione manifestatur.

101. Verum hæc ratio non obstat, quin verum & proprium odium in Deo esse dicamus, tum abominationis, quo peccatum ipsum vt suæ bonitati contrarium, & nobis noxium prosequitur; tum inimicitia, quo malum poenæ nobis infligit ex displicentia personæ, non quæ persona est simpliciter, sed quæ peccator est: sic enim Deo displicemus, sumusq;

obiectum Diuinæ inimicitia. Neque est contra rationem odij, in ipso malo, quod odimus, aliquam rationem boni spectare: simul iudex, cum malefactorem punit, rationem publici boni spectat, & tamen per talem punitionem verè & propriè dicitur malefactorem odisse, odio inimicitia, quia poenam illi infligit ex displicentia personæ, non quæ persona simpliciter est, sed quæ reus, & malefactor est. Quod tandem concedit idem S. Doctor 1. part. quæst. 20. artic. 2. ad vltimum, vbi docet, in Deo esse odium respectu peccatoris, non quæ natura quædam est, sed quæ peccator est. Iuxta quam doctrinam explicandus est locus contra gentiles suprà citatus.

S. Thomas.

Obiectiones contra datam doctrinam.

102. Obijciat 1. Idèd Deus fecit creaturas, quia eas voluit Psal. 113. ergo volitio creaturarum antecedit productionem earum, vt causa antecedit suum effectum: non igitur potest Deus velle per actum, vt formaliter connotantem productionem creaturarum. Posterior consequentia probatur, quia causa in ratione causæ non potest constitui per suum effectum: sed positio creaturarum est causa productionis earum; igitur non potest formaliter constitui per connotationem productionis creaturarum. Resp. distinguendo primum consequens; libera volitio adæquatè sumpta antecedit productionem creaturarum, nego; inadæquatè accepta, secundum quod dicit intrinsecam perfectionem, secundum quæ tantum est libera causa effectus ad extra, concedo. Volitio enim Dei non est causa creaturarum, vt formaliter connotat creaturas, sic enim inuoluit illas, vt effectus à se liberè dependentes, sed est causa creaturarum, quatenus est liberum principium productiuum ad extra, & vt sic, præcedit illas. Ceterum vera est causalis, vel in sensu formali, vel etiam in sensu causali, accipiendo creaturas pro terminis productis, non pro actione ipsa, quæ ad extra liberè producantur, per cuius solam connotationem immediatè constituitur libera volitio Dei. Sic enim vera est prædicta propositio, etiam in sensu causali. Ideo Deus fecit creaturas, quia voluit: nam sicut actio, qua producit creatura, antecedit ipsam creaturam vt terminum productum: ita volitio Dei, quæ formaliter constituitur libera per connotationem solius actionis, antecedit ipsam creaturam, vt terminum productum.

Psal. 113.

103. Instabis. Voluntas Diuina, vt causa est creaturarum, est libera volitio earum; sed vt est causa, antecedit productionem creaturarum; ergo vt est libera volitio creaturarum, non includit formaliter productionem earum. Respondeo distinguendo maiorem; voluntas Diuina, vt causa est creaturarum formaliter & in actu secundo, est libera volitio earum, concedo; vt causa est fundamentaliter, & in actu primo, nego. Vnde ad

mino-

Aristot.

S. Thomas.

minorem; voluntas Diuina, vt causa fundamentaliter, & in actu primo antecedit productionem creaturarum, concedo; vt causa est formaliter, & in actu secundo, nego: igitur vt libera volitio non includit formaliter productionem creaturarum, nego consequentiam; quia est libera volitio creaturarum; vt est ipsarum causa formaliter, & in actu secundo, non autem vt est causa fundamentaliter, & in actu primo.

103. Ceterum non semper in propositione causali assignatur causa, realiter, sed interdum ratione tantum distincta: vt constat in his propositionibus: *Ideo Deus concurrit cum voluntate creata quia voluntas vult concurrere: &: Ideo voluntas creata vult, quia Deus concurrit cum illa.* In vtraque enim propositione causa, quæ assignatur, non realiter, sed ratione tantum distinguitur ab effectu. Nam in priori propositione causa concursus generalis Dei assignatur concursus voluntatis creatæ: in posteriori contra, causa concursus voluntatis creatæ assignatur concursus generalis Dei, cum tamen neuter concursus sit realis & adæquata causa alterius, sed vna indiuisibilis actio se ipsa procedens à virtute Dei, & creaturæ simul. Pari modo cum dicitur: *Ideo Deus produxit mundum, quia illum voluit:* necesse non est, vt assignata causa productionis mundi sit adæquate distincta ab ipsa productione mundi, sed sufficit, si sit inadæquate tantum ab illa distincta; cum in ipsa volitione Dei quæ assignatur proxima causa productionis mundi, includatur ipsa productio mundi, tantumquam essentialiter connotatum. Distinguitur igitur libera volitio Dei ab ipsa productione mundi inadæquate, ratione principij duntaxat liberè productiui, quod in ipsa libera volitione Dei essentialiter includitur; non autem adæquate, cum adæquate sumpta, præter principium liberè productiuum, includat etiam vt essentialiter connotatum ipsam productionem mundi.

105. *Obijcies* secundò. Productio ipsa creaturarum ex se indifferens est vt sit, vel nō sit; ergo non potest esse ratio determinatiua Diuinæ voluntatis, sed potius ipsa Diuina voluntas erit ratio determinatiua huius, vel illius productionis. Respondeo, distinguendo antecedens de indifferentia effectiua, & formali. Concedo productionem esse indifferentem effectiue, non autem formaliter. Productio igitur effectiue determinatur à libera voluntate Dei, formaliter verò ipsa determinat voluntatem Dei, ad formalem volitionem creaturarum. Sicut volitio creata effectiue determinatur à voluntate creata, formaliter verò ipsa determinat voluntatem creatam, in ratione volentis potius, quam nolentis. Quare distinguo primum consequens; non potest productio creaturarum esse ratio determinatiua Diuinæ voluntatis effectiue, concedo; formaliter nego. Distinguo etiam secundum consequens; debet ante productionem assignari ratio determinatiua Diuinæ voluntatis formalis, nego; effectiua, concedo: hæc autem est

ipsa virtus libera Diuinæ voluntatis, actiue indifferens ad hanc, vel illam productionem: vt constat de voluntate creata, quæ se ipsa effectiue determinat ad hanc, vel illam volitionem, absque alia præuia determinatione, nam hoc est de ratione virtutis actiue indifferentis, posse se ad oppositos actus determinare, absque præuia determinatione.

106. *Obijcies* tertio: Non dicitur creatura velle, quando habet propositum volendi, sed quando actu vult: igitur nec Deus ab æterno voluit, quando habuit propositum creandi, sed quando in tempore creauit. Respondeo, negando consequentiam. Ratio discriminis est, quia creatura vult per actum superadditum, Deus autem per actum necessarium connotantem futuritionem effectus, liberè à se dependentis: atqui Deus ab æterno habuit actum connotantem futuritionem effectus, liberè à se in tempore dependentis; igitur ab æterno habuit actum liberum volendi mundum, esto ab æterno mundum non creauerit.

107. *Instabis.* Si Deus ab æterno dicebatur velle creaturas, quia ab æterno connotabat illas liberè à se producendas in tempore, pari modo dicitur Petrus nunc velle peccatum, quia nunc connotat peccatum, cras à se liberè committendum. Respondeo, Si Petrus nunc se determinet ad peccandum cras, nunc dicitur velle peccatum, non quia nunc connotat peccatum cras à se liberè committendum, sed quia nunc committit peccatum, per internum propositum cras peccandi. Ratio discriminis, quia quamdiu creatura actu non peccat, semper potest voluntatem peccandi retractare; Deus autem, quia immutabilis est, si semel aliquid connotat, liberè à se faciendum, semper & infallibiliter connotat, quia nequit suum actum, semel positum retractare.

108. *Viges.* Non minùs voluntas creata ex suppositione quoddam elicitura est actum cōtritionis, toto tēpore, antequam illum eliciat, infallibiliter connotat illum à se eliciendum, quam ex suppositione quod Deus erat mundum creaturus, ab æterno infallibiliter cōnotauit illum à se producendum: ergo tam infallibilis est voluntas creata in suis decretis, quā voluntas increata in suis. Antecedens patet: nā tam est infallibile, vt quod ex suppositione libertatis creatæ est futurum, sit futurum, quā quod ex suppositione voluntatis increatæ futurum est, sit futurum: ergo eque infallibiliter voluntas creata connotat suum actum futurum, ex suppositione quoddam sit futurus, ac voluntas increata connotat productionem creaturæ, ex suppositione quoddam sit futura, & consequenter eque infallibile est decretum voluntatis creatæ, ac decretum voluntatis increatæ. Consequentia verò primi enthymematis probatur: quia si decretum diuinum non est aliud, quā voluntas ipsa increata connotato tantum effectu liberè producendo; etiam decretum creatum nil aliud erit, quā voluntas ipsa creata, connotato tantum actu liberè à se producendo: igitur tam

infallibile erit decretum creaturę, quàm Dei. Respon. negando consequentiam, eiusque probationem: tum quia diuersum est decretum Dei, & creaturę. Huius enim decretum consistit in libero proposito, quod in præsentia habet de suo futuro actu, quod propositum natura sua mutabile est. Decretum verò Dei, cum nequeat consistere in aliquo libero proposito distincto ab ipso actu necessario ut connotante effectum liberè à se producendum, longè diuersum erit à Decreto creaturę: proinde, esto eque infallibiliter voluntas creata connotet suum actum ex suppositione futurum, ac voluntas increata effectum à se producendum, quia tamen decretum creaturę non sumitur ex huiusmodi connotatione effectus ex suppositione futuri, sed ex præsentia proposito mutabili, non erit dicendum eque infallibile esse decretum creaturę, ac Dei, tum quia infallibilitas ipsa, quam dicit decretum creatum, quatenus connotat actum ex suppositione futurum, non tam oritur ex immutabilitate voluntatis creatę, quàm ex ipsa suppositione futurationis: non secus ac infallibilitas, quam importat decretum eiusdem creaturę, quatenus connotat actum ex suppositione præsentem, non tam oritur ex immutabilitate voluntatis creatę, quàm ex suppositione ipsius actus præsentis, qui dum est præsens, aut futurus, non potest non esse præsens, aut futurus, ac proinde non connotari à voluntate creata. Infallibilitas verò, quam dicit Decretum diuinum, quatenus connotat effectum futurum, oritur ex ipsa immutabilitate voluntatis increatę, quę semel pro sua libertate determinata ad vnum, implicat ob infinitam suam constantiam mutari in oppositum. Quare ipsa futuri effectus suam infallibilitatem sortitur ex immutabilitate Diuinę voluntatis: contrà verò infallibilitas voluntatis creatę in connotando suum actum futurum, sumitur ex ipsa futuratione actus ex suppositione futuri.

109. Instabis vltteriùs. Agens intellectuale, qualis est Deus, nihil extra se producit, nisi moraliter ad intra determinatus: ergo ante omnem extrinsecam productionem supponitur Deus moraliter determinatus intra se: determinatur autem moraliter intra se per liberum actum volendi: ergo ante omnem extrinsecam productionem supponitur Deus moraliter determinatus per liberam volitionem: non igitur libera volitio diuina inuoluit productionem effectus futuri, tanquam essentiale connotatum. Resp. negando Minorem: falsum quippe est, etiam in agente intellectu creato, ut ante omnem liberam productionem debeat supponi moraliter determinatus per actum liberum antecedentem ipsam liberam productionem: patet in ipsa productione liberę volitionis, quam voluntas creata liberè in se ipsa producit, cum tamen ante illam non supponatur moraliter determinata per aliquem actum distinctum ab ipsa libera productione suę volitionis: nam in hoc ita se habet

Deus ad extrinsecam productionem effectus, sicut voluntas creata ad intrinsecam productionem suę volitionis. Quod etiā probatur ratione, quoniam ut agens intellectuale possit liberè aliquid producere, sufficit, ut supponatur in actu primo proximè potens ad vtrūque supponitur autè proximè potens ad vtrūque tum per iudicium vtriusque partis, tum per voluntatem indifferentem actiue ac potètem ad vtrumque, quibus positis absque alio superaddito actu poterit agens intellectuale liberè se determinare ad productionem, vel non productionem effectus, per ipsam et productionem, vel non productionem.

109. *Obijcies* quartò: Si liberum velle Dei nullam addit intrinsecam perfectionem actui necessario, posset Deus sine vlla sui mutatione, res velle in tempore, & non ab æterno; imò mutare liberum suum decretum, absque vlla sui imperfectione. Respondeo, negando vtramque sequelam: ratio prioris negationis est, quia non potuit Diuina voluntas futuros effectus ab æterno liberè non connotasse: sed in hac libera connotatione futuri effectus consistit liberum decretum Dei: igitur implicat, Deum tale decretum habere in tempore, & non ab æterno. Ratio posterioris negationis est; quia licet hoc non arguat imperfectionem physicam, arguit tamen moralem inconstantiam, quę procul à Deo esse debet.

110. *Obijcies* quintò: Datur in Deo noua terminatio scientię: sed hæc saluari non potest per extrinsecam duntaxat connotationem obiecti; ergo nec per talem extrinsecam connotationem saluari poterit noua, ac libera terminatio Diuinę voluntatis. Maior constat de scientia Visionis, quę ita terminatur ad re futuram, ut potuerit ad eam non terminari. Minor probatur; nam hæc terminatio, cum sit vitalis expressio obiecti, nequit saluari per solam connotationem obiecti. Respondeo, negando minorem, eiusque probationem. Etenim scientia Visionis nihil noui intentionaliter exprimit intellectui Diuino, quod non exprimit scientia simplicis intelligentię: nam scientia simplicis intelligentię intentionaliter exprimit res omnes, secundum omnem dispositionem, quam possunt habere: vnde nihil noui exprimit vna, quod non exprimat altera. Solum scientia Visionis connotat obiectum in propria natura existens, quod non connotat scientia simplicis intelligentię: hæc autem connotatio non variat intrinsecè scientiam, quia scientia non pendet ex obiecto, in propria natura existente, sed intentionaliter tantum præsentem: ut constat de visione corporea, quę, si rem exprimat per propriam speciem, siue deinde res illa fiat præsens in propria natura, siue non, semper illa eodem modo exprimitur, & repræsentatur potètię Visiue: nec aliqua perfectio additur, vel demitur visioni ex præsentia, vel absentia ipsa obiecti in propria natura existentis. Cuius ratio est, quia tota perfectio cognitionis attenditur penes esse intentionale obiecti, non autem penes esse naturale.

Vnde

111. Vnde potius hinc sumitur noua ratio ad confirmandam nostram doctrinam: nam sicut in actu scientiæ simplicis intelligentiæ, qui terminatur ad creaturas possibles, præsupponitur omnis perfectio intrinseca, quæ haberi posset per actum contingentem, terminatum ad creaturas futuras: ita in actu voluntatis simplicis complacentiæ, terminato ad creaturas possibles, præsupponitur omnis intrinseca perfectio, quæ haberi posset per actum contingentem, terminatum ad creaturas futuras, & hoc idem, quia sicut ut actus necessarius Diuinæ voluntatis fiat liber, non postulat, nisi solam connotationem extrinseci effectus liberæ à se dependentis: ita, ut actus necessarius Diuinæ scientiæ fiat contingens, non postulat, nisi solam connotationem obiecti contingentis in se ipso existentis; nam totam perfectionem intrinsecam, quam in actu ipso scientiæ exprimere posset obiectum contingens, exprimit obiectum necessarium: quemadmodum totam perfectionem intrinsecam, quam dare posset terminatio actus liberi, dat ipsa terminatio actus necessarij, qui ex se supponitur per modum simplicis complacentiæ necessariò terminatus ad omnem bonitatem possibilem.

112. *Obijciat* sextò: Datur aliqua libera volitio in Deo; cui nulla respondet productio ad extra: ergo libera volitio Dei non sufficienter saluatur per connotationem productionis ad extra. Antecedens constat. Primò de libera nolitione alterius mundi. Secundò de voluntate simplicis complacentiæ saluandi omnes, cui non correspondet effectus, qui est salus omnium, quia non omnes saluantur. Tertiò de voluntate concurrenti cum omni creatura libera ad eos actus, quos nunquam illa est elicitura; huic enim voluntati nulla respondet productio. Quartò de voluntate conditionata, quam Deus habet de rebus futuris, quæ tamen nunquam erunt; ut voluntas iustificandi, si peccator se disposuerit per gratiam antecedentem. Quintò, multa Deus vult, quæ tamen sine vlla variatione obiecti aliter velle potuisset, per solam variationem intrinsecam terminationis sui actus, ut eandem gloriam nobis velle potuit dependenter, vel independentem à nostris meritis; eandem Pauli conuersionem dependenter vel independentem à Stephani oratione. Sextò, posset Deus mihi votum relaxare, absque vlla mutatione in me facta; aut peccata remittere per extrinsecam duntaxat condonationem. Septimò, sæpè Deus gratis remittit penam purgatorij, absque mutatione ipsius animæ purgantis. Octauò, aliquando Deus vnâ rem in aliam dirigit, ut venditionem Iosephi in exaltationem propriæ personæ: non potest autem vnâ res in aliam dirigi, quando illa suprà naturam non est ad aliam ordinata, absque nouo & intrinseco actu dirigentis. Non potest in sententia Thomistarum eadem relatio inuariata in se intrinsecè terminari ad nouum terminum: ergo & eadem voluntas Dei inuariata in se

intrinsecè terminari ad nouum obiectum.

113. Respondeo negando antecedens, & ad primam probationem dico, ipsammet negationem productionis ad extra, liberè à Deo dependentem, esse sufficientem terminum liberæ nolitionis Diuinæ, iuxta ea, quæ superius à nobis dicta sunt.

114. Ad secundam, effectum respondentem voluntati, quam Deus habet de salute omnium, esse ipsa media sufficientia, quæ Deus tribuit omnibus, ut salutem consequi possint. Nam idem medium de se ordinatum ad consequendum finem, est terminus voluntatis absolutæ de medijs ad finem, & simul conditionatæ de fine ipso, quem Deus non intendit absolutè, sed conditionatè, & dependenter à libertate creaturæ; cui hoc ipso, quod præbet media sufficientia ad finem, vult illi virtualiter finem in ipsa collatione mediorum; ad finem ordinatorum: nam quâ ratione media continent finem, ad quem ordinantur; eadem ratione, voluntas ipsa dandi media continet voluntatem dandi finem; igitur sicut media ordinata ad finem virtualiter continent finem; ita & voluntas dandi media continebit virtualiter voluntatem dandi finem.

115. Ad tertiam, effectum cui correspondet huiusmodi voluntati, esse ipsam potentiam liberam creaturæ cum omnibus ad tales actus eliciendos antecedenter prærequisitis. Nam ea ipsa, quæ sunt terminus voluntatis absolutæ, sunt etiam terminus voluntatis conditionatæ, quatenus virtute continent effectus, propter quos illa dantur. Dicitur ergo pariter Deus vellet peccata, quæ in ipsa libertate creaturæ, ut in causa sufficienter continentur. Respondeo, negando consequentiam, quoniam ad peccata supponitur in Deo displicentia, quâ illa prohibet, ne fiant. Contrà verò ad actus bonos supponitur in Deo complacentia, quâ illos præcipit, vel consulit, ut fiant.

116. Ad quartam dico, effectum respondentem decretis conditionatis, quæ in Deo actu supponuntur, esse omnia in actu primo sufficienter requisita ad effectum consequendum creaturæ collata; nam in ijs dicitur Deus velle conditionatè finem. Pro quo nota, decretum conditionatum in Deo duos actus liberos virtualiter inuoluere; vnum formaliter, quo media ipsa ad finem consequendum decernuntur; alterum virtualiter, quo finis ipse intenditur in ipsa collatione mediorum. Primus actus formaliter est in Deo; secundus tantum virtute, quia nimirum si conditio poneretur ex parte creaturæ, poneretur & decretum ex parte Dei: nam illud idem decretum, quod erat virtuale in Deo, etuaderet formale per connotationem conditionis extra positæ.

117. Ad quintam dico, huiusmodi variationem saluari per diuersam connotationem motiui, quo Deus proximè mouetur ad effectum producendum: si enim mouetur ad dandam gloriam ex solo motiui suæ bonita-

tis, gloria ex tali motiuo collata, dicitur dari independentem à meritis, & ut purum donum; si verò mouetur ex motiuo meritorum, eadem dicitur dari dependentem à meritis, & ut merces seu corona. Eodem modo si Deus salutem vni decernat ex precibus alterius. Quod autem possit Deus absque intrinseca variatione sui actus eandem rem decernere ex vno, vel alio motiuo, ex quo in ipso effectu producendo resultet diuersa dependentia ab hoc, vel illo motiuo, probatur; nam Deum moueri ex vno potius motiuo, quam ex alio ad effectum producendum, nil aliud est, quam effectum non producere, nisi tale motiuum foret: hoc autem fieri potest, sine intrinseca variatione actus, per solam connotationem effectus, cum dependentia in esse à tali motiuo.

118. Ad sextam, nego antecedens, nam mutatio in eo casu, esset aut reuelatio, à Deo facta de voto relaxando, aut alicuius impedimenti appositio, quod minus votum seruari posset. Nego etiam peccata remitti posse, absque propria retractione peccatoris, & infusione gratiae habitualis in hoc statu naturae eleuatae, ut suppono ex materia de iustificatione, à nobis suo loco disputanda. Neque ad hoc sufficit moralis duntaxat mutatio peccatoris: nam hæc moralis mutatio confurgere debet ex aliqua physica forma, quæ antea non erat, & nunc est; impossibile namque est, intelligere nouam mutationem moralem, absque noua forma physica, ad cuius positionem illa confurgat, cum omnis mutatio moralis necessario fundetur in physica; vel igitur ista physica mutatio erit in creatura, & habetur intentum; vel erit in Deo, peccata remittente, aut vota relaxante: at in Deo esse non potest, ut ex dictis constat; ergo in creatura.

119. Confirmatur; nam ista moralis mutatio in creatura alia esse non posset, quam noua denominatio in ipsa creatura, confurgens ex actu Diuinæ voluntatis aliter, quam antea ad creaturas terminato; implicat quippe eodem modo, quo antea, Diuinum actum ad creaturas terminari, & nihilominus nouam denominationem conferre, cum non possit forma quoad omnia inuariata nouum effectum formalem, vel denominationem conferre. Vnde manet eadem difficultas, quo pacto possit idem actus, immutatus in se aliter nunc, quam antea ad creaturas terminari. Neque dicas, actum Diuinum aliter se habere, non in se, sed in ordine ad suum effectum, quem in creatura causat, non physicè, sed moraliter: quia, ut probatum est, iste effectus non est aliud, quam extrinseca denominatio ab ipso actu Diuino, ut aliter nunc, quam antea, ad creaturas terminato; igitur supponit actum antecedenter ad talem denominationem, aliter ad creaturas terminatum, cum omnis denominatio supponat formam, à qua desumitur.

120. Ad septimam, nego Deum remittere animæ purganti poenam sine Physica mutatione connotata. Nam hoc ipso, quod illi Deus remittit poenam, quæ propter peccata ex di-

uino decreto omnibus taxata est, huiusmodi poenæ remissio connotat suspensionem poenæ, quam talis anima propter sua peccata debebat in purgatorio sustinere. Etenim sicut poena debita peccato supponit in Deo liberum decretum terminatum ad passionem poenæ propter peccata: ita remissio talis poenæ supponit in Deo liberum decretum terminatum ad ipsam negationem poenæ, quæ, quia ex vi alterius decreti ei propter peccata debebatur, dicitur eius negatio remissio poenæ. Quemadmodum si ex pacto, quod Deus iniuit cum Adamo de danda, vel neganda gratia omnibus ab ipso descendentibus, dependentem à merito, vel demerito ipsius, exemisset aliquem, ut multi volunt exemptam fuisse Deiparam, talis exemptio supponeret liberum Decretum in Deo de danda, vel non danda gratia tali personæ exemptæ independentem à merito, vel demerito Adam. Nam etiam peccante Adamo, data fuisset gratia Originalis huic personæ.

121. Ad octauam, respondent aliqui, cum Deus rem vnam dirigat in aliam, ad quam non est suapte natura directa, producere illam peculiari actione cum intrinseco ordine & respectu ad illam rem, ad quam dirigitur. Quod fit, ut res illa non tantum extrinseco actu Dei, sed intrinseco ordine & respectu inclusio in ipsa actione, quo producit, dirigatur ad aliam rem, ad quam non erat suapte natura directa. Fundamentum horum auctorum est. Quia, cum non possit talis res contingenter denominari in aliam directam ab actu ipso Diuinæ voluntatis, qui de se immutabilis est, denominari debet ab aliqua forma in re ipsa directa existente; hæc autem alia esse non potest, quam peculiaris actio cum intrinseco ordine & respectu ad rem, ad quam actio ipsa immediatè dirigitur.

122. Ego verò cenfeo, talem mutationem necessariam non esse, sed sufficere dependentiam illam, per quam una res vel in esse, vel in aliqua perfectione pendet ab alia re ex vi decreti Diuini: talis namque dependentia potest esse fundamentum nouæ, ac contingentis denominationis. Vt si exempli causa, non precessisset venditio Iosephi, secuta non fuisset exaltatio eiusdem apud Ægyptios; sed alio modo ac via usus fuisset Deus ad exaltandum illum. Quod si aliter saluare non possumus hanc nouam denominationem in creatura, nisi per peculiarem actionem in ea productam, potius confugiendum est ad hunc modum, quam ut asseramus, eam desumi ex actu Diuinæ voluntatis, cum ille, utpote necessarius & immutabilis, nequeat huiusmodi contingentem denominationem rebus conferre.

123. Ad nouam, nego consequentiam: ratio discriminis est; nam eadem relatio supponebatur antea intrinsece terminata ad eundem terminum, ut possibile: at eadem voluntas Dei non supponebatur; ut efficax volitio intrinsece terminata ad idem obiectum, ut possibile, sed tantum ut simplex complacencia: ac proinde assignanda est ratio, cur nunc

idem

idem actus dicatur efficax volitio obiecti, qui antea dicebatur simplex tantum complacentia eiusdem: hæc autem alia esse non potest, quam noua connotatio effectus, liberè à se dependentis, modo suprà explicato.

SECTIO IV.

Quotuplex sit voluntas Dei, & an omnis Voluntas Dei adimpleatur.

124. **S**uperest explicanda diuisio voluntatis Diuinæ, quæ communiter à Scholasticis diuidi solet in voluntatem Signi, & Beneplaciti; in voluntatem Antecedentem & Consequentem. Voluntas Signi est, quæ exteriori aliquo signo nobis patescit. Quinque autem signa numerantur Diuinæ voluntatis, Præceptum, Prohibitio, Consilium, Promissio, Operatio: quorum hæc est sufficiens ratio: nam aut Dei voluntas est rei præsentis, & hæc, si bona est, dicitur operatio, seu impletio; si mala, permissio; aut rei futuræ, & circa illam si bona est, & ad salutem necessaria, versatur præceptum; si mala, prohibitio: si est tantum bonum supererogationis, circa illud est consilium; quod, quia non habet malum oppositum, sicut bonum necessarium, circa illud non versatur prohibitio. Est etiam voluntas rei præteritæ, sed quatenus fuit præsens, & ideo illius peculiare signum non ponitur.

125. Porro hæc signa diuerso modo indicant voluntatem in Deo; nam præceptum indicat voluntatem obligandi ad rem præceptam, cum simplici affectu, ut fiat. Prohibitio indicat voluntatem obligandi ad vitandam actionem prohibitam, cum simplici affectu, ne fiat. Consilium est signum intellectus Diuini, practicè iudicantis illud esse melius, cum simplici affectu, ut res consultata fiat. Permissio indicat voluntatem concurrendi ad effectum permissum, & eundem non impediendi, cum simplici affectu, ne fiat. Operatio est indicium voluntatis absolutæ ipsius rei operatæ.

126. Voluntas Beneplaciti dicitur omnis illa, quæ Deus sibi complacet in quauis re creatâ, quo fit ut in voluntate Beneplaciti comprehendatur omne velle Diuinum, ad creaturas existentes quocunque modo terminatum, etiam ipsum velle permissuum, nam etiam Deus sibi complacet in effectu permissu, nam ut sic bonus est, & à Deo volutus, licet malitiam includat, quatenus est à creatura.

Damasce.

127. Voluntas Antecedens ex Damasceno lib. 2. de fide cap. 9. est, quam Deus habet de creaturis, nulla occasione capta ex ipsis, siue ea absoluta sit & efficax, siue simplex tantum complacentia & inefficax. Consequens verò est, quæ occasionem capit ex nobis, ut voluntas præmiandi, vel puniendi, quæ occasionem capit ex nostris meritis, aut

demeritis. Vnde voluntate antecedenti non potest Deus velle, nisi quæ bona sunt, secus voluntate consequente, quæ, quia occasione capit ex nobis permittit potest etiam mala.

128. Ex his inferitur, omnem voluntatem antecedentem esse beneplaciti; non contra, omnem voluntatem beneplaciti esse antecedentem. Ratio prioris est, quia Deus sibi maximè complacet in ijs, quæ antecedente sua voluntate decernit: nam ideo illa decernit, quia in ijs, sibi complacet, alioqui illa non eligeret, cum ad eligenda à nullo alio moueatur, quam à propria sua voluntate & beneplacito. Ratio verò posterioris est, quia Deus non solum sibi complacet in ijs bonis, quæ ipse sola sua voluntate decernit, sed etiam in ijs, quæ dependenter à nostra etiam voluntate definit.

129. Est & alia Diuinæ voluntatis diuisio, in absolutam, & conditionatam. Absoluta est, cui actu correspondet libera productio ad extra, per cuius connotationem constituitur libera volitio Dei; quæ & formalis, seu actualis volitio dicitur. Conditionata adhuc est duplex, altera, quæ tantum obiectiue est in Deo, quatenus Deus videt suum decretum, quod haberet, si hoc vel illud faceret. Altera fundatur in aliqua voluntate absoluta, quæ quatenus actu connotat productionem causæ, liberè à se dependentis, dicitur absoluta & formalis: quatenus verò eadem virtualiter tantum connotat productionem effectus, connexi cum causâ liberè à Deo productâ, dicitur conditionata & virtualis. Ut voluntas dandi media propter finem, est absoluta & formalis respectu mediorum, per quorum actualem connotationem constituitur libera volitio Dei absoluta & formalis: respectu verò finis, qui actu ad extra non ponitur defectu cooperationis creaturæ, est conditionata & virtualis. Constituitur autem hæc libera voluntas conditionata & virtualis in Deo per liberam connotationem virtualem effectus, inclusam in ipsa libera connotatione actuali mediorum. Nam quemadmodum in medijs includitur ordo ad finem, & in causâ ordo ad effectum: ita in actuali connotatione mediorum, aut causæ includitur virtualis connotatio finis, & effectus; nam Deus in ipsis medijs, & causis, quas actu cõfert creaturis, præbet quidquid ex parte sua prærequiritur ad finem, vel effectum ponendum; ac proinde in ipsis medijs, seu causis dicitur Deus velle virtualiter finem, & effectum, per cuius virtualem connotationem, inclusam in ipsa actuali connotatione mediorum, & causarum constituitur voluntas conditionata & virtualis in Deo.

130. Quoad alteram partem propositæ quæstionis, an omnis voluntas Dei adimpleatur, difficultas non est de voluntate consequente, quia hæc, cum absolute feratur ad rem, secundum omnes suas circumstantias, semper adimpletur, sed difficultas tantum est de voluntate antecedente, & beneplaciti. In quare.

Scotus.

131. Affirmat Scotus in primo dist. 46. q. vñica. Fundamentum ipsius est; quia voluntas beneplaciti, est vltima determinatio Diuine voluntatis, vt aliquid fiat: implicat autem, poni vltimam determinationem Diuinę voluntatis circa aliquid fiendum, & illud non fieri: alioqui Diuina voluntas vel esset impotens, vel mutabilis.

S. Thomas.

132. Negant verò communiter alij cum S. Thoma prima parte quęst. 19. art. 6. ad 1. Quod mihi probabilius est. Cuius præcipuum fundamentum desumitur ex illa propositione Pauli, primę ad Timotheum secundo; *Deus vult omnes homines saluos fieri, & ad agnitionem veritatis venire.* Porro hæc voluntas est antecedens, & beneplaciti, cum ex solo beneplacito Diuino ortum habeat, & versetur circa salutem hominum, in qua Deus sibi maximè complacet: atqui hæc non adimpletur in omnibus, cum nō omnes homines salui fiant, & ad agnitionem veritatis veniant.

ad Tim. 2.

Augustin.

133. Nec satisfaciunt, qui cum Augustino lib. de correptione & gratia, cap. 14. respondent, prædictam Pauli propositionem intelligendam esse, vel in sensu accommodo, vt nulli salui fiant, nisi quos Deus saluare vult: vel per incompletam distributionem, vt de quolibet statu & conditione velit aliquos, non omnes saluos fieri. Non, inquam, satisfaciunt; quia propositio Pauli est vniuersalis; nec talem exceptionem patitur: alioqui dicere etiam potuisset, Deus vult omnes homines damnari, cum etiam voluntate consequente, de quolibet statu & conditione velit aliquos damnari.

134. Ratio verò nostrę sententię est; quia potest Deus velle finem tantum conditionatè, & dependenter à libera cooperatione creaturę: sed talis voluntas est Beneplaciti, nec semper adimpletur: igitur datur voluntas Beneplaciti in Deo, quę non semper adimpletur. Maior constat de voluntate, qua Deus conditionatè vult omnibus gloriam. Minor probatur; quia verè Deus complacet sibi de salute hominum, cum omnibus media conferat necessaria, & ad eam consequendam sufficientia: qui autem vult media, quantum est de se, vult etiam finem, ad quem media ipsa diriguntur. Vnde talis voluntas dici potest efficax sub conditione, quia quantum est de se Deus tribuit omnia ad effectum consequendum necessaria.

Scotus.

135. Ad fundamentum Scoti distinguenda est maior: voluntas beneplaciti est vltima determinatio Diuine voluntatis simpliciter, & nego: est vltima determinatio ex parte Dei tantum, & concedo. Etenim Deus per huiusmodi voluntatem offert omnia, quę ex parte ipsius ad effectus consecutionem prærequiruntur. Cæterum quod effectus non sequatur, non est ex defectu alicuius prærequisiti ex parte Dei, sed ex defectu libertatis creatę, cooperari nolentis. Quę autem hoc modo à Deo determinantur, non implicat, aliter fieri, quam sint determinata, quia hoc non prouenit ex impotentia, vel mutabilitate Diuinę

voluntatis, sed ex ipsius libertate, nolentis vltimum effectum determinare, nisi dependenter à libera cooperatione creaturę. Vnde in ipsa determinatione Dei includitur hæc defectibilis vltimati effectus, dependentis à libera cooperatione creaturę, cum illum non decernat efficaciter & absolute, sed conditionatè, & dependenter à nobis.

S. Thomas.

136. Notat autem citato loco S. Thomas in corpore, quod licet voluntas Diuina non adimpleatur in ordine ad vnum effectum, adimpletur tamen in ordine ad alium. Atque in hoc sensu, nulla est voluntas in Deo, quę non adimpleatur: nam, vt ibidem testatur S. Doctor, quod à Diuina voluntate recedit secundum vnum ordinem, in eandem relabitur secundum alium; ab ipsa constitutum: vt dum peccator recedit à voluntate Dei antecedente, salutem omnibus gratis intendentis, relabitur in eandem voluntatem consequentem, peccata iuste punientem.

SECTIO V.

An Deus antecederet ad nostram libertatem prædefinire possit, nostros actus in indiuiduo absque læsione nostrę libertatis.

138. **P**redefinire, est aliquid velle, vt absolute fiat. Vnde prædefinitio in Deo importat liberum decretum, quo ab æterno efficaciter statuit, vt aliquid extra ipsum fieret. Præsens igitur controuersia est, an Deus antecederet ad humanam libertatem ab æterno prædefinire potuerit omnes, vel saltem aliquem actum liberum in indiuiduo, absque læsione humanę libertatis. Dicitur antecederet ad humanam libertatem, hoc est, antequam tales actus essent præuisi, vt futuri dependenter à libera voluntate creata, potuerint à Deo in signo rationis priore absolute prædefiniri, vt essent futuri. Dicitur in indiuiduo, nam in specie, & in causa, ordinando causas ipsas, cum omnibus ad eos actus producendos in actu primo prærequisitis, nulla est difficultas: quia tunc Diuina prædefinitio nō caderet immediate in actus antecederet ad libertatem creatam, sed in causas, prædefiniedo illas cum intrinseca indifferentia & libertate ad vtrumlibet. Explicato proposito quęstionis sensu insurgit

139. Ratio dubitandi: quoniam decretum Dei est infallibile, nec potest, quod semel absolute decreuit, frustrari; igitur si antecedit vt efficax causa nostrorum actuum, nulla relinquitur in nobis potentia libera ad eos eliciendos. Nam libertas consistit, vt possitis omnibus ad agendum requisitis, adhuc possit oppositum facere. Sed, posito efficaci decreto Dei, nequit voluntas creata oppositum eius, quod prædefinitum est, facere: ergo, po-

fito

sito decreto Dei efficaci & antecedente, nulla in nobis manet ad talem effectum prædefinitum libertas. Minor probatur; quia quod semel prædefinitum est, per absolutum decretum Dei, non potest non euenire, alioqui frustrari posset efficax decretum Dei: posset autem oppositum eius, quod prædefinitum est, non euenire, si adhuc posito decreto Dei, maneret in nobis potestas ad oppositum. Non igitur cum efficaci decreto Dei stare potest intrinseca libertas creaturæ: atque adeo nequit Deus absque læsione humanæ libertatis, nostros actus prædefinire, antequam eos præuideat absolute futuros.

140. PRIMA sententia negat, posse Deum absque præiudicio humanæ libertatis nostros actus absoluto, & efficaci decreto prædefinire, ob assignatam causam in ipsa ratione dubitandi. Quam sic amplius explicant. Posito decreto Dei prædefinitiuo de actu contritionis, exempli causa, vel possum illum non elicere, vel non possum. Si possum illum non elicere, ponatur in re, siquidem ex Aristotele 1. Pri. c. 13. possibili posito in esse, nullum sequitur impossibile: quod si aliquod impossibile sequeretur, signum esset, quod illud non esset possibile. Ponamus igitur, metalem actum contritionis à Deo prædefinitum, non eliceretur: hoc posito, manifeste sequitur, frustrari decretum Dei: hoc autem cum sit impossibile, impossibile quoque est & illud, ex quo sequitur, nempe posse Deum efficaci decreto antecedenter ad meam libertatem prædefinire actum contritionis. Si non possum: iam perit circa talem actum mea libertas; cum hæc alia non sit, quam proxima potestas ad utrumlibet, quæ cum impossibilitate ad oppositam partem stare non potest.

141. Confirmatur, quia quando necessitas eliciendi actum oritur ex suppositione præcedente meam libertatem, ab eaq; nullo modo pendente, tollit libertatem: quia tunc nec mihi liberum est, tali suppositione posita, actum non elicere, nec quicquam facere, ut talis suppositio non ponatur, cum illa supponatur poni antecedenter & independenter à mea libertate. Talis esset necessitas eliciendi actum contritionis, posito decreto prædefinitiuo Dei. Nam, nec eo posito, possem actum contritionis non elicere: nec mihi liberum esset, ut tale decretum non poneretur, cum illud pendeat ex sola voluntate Dei, independenter à quocunque actu libero meo. Hanc sententiam sequitur Vasquez 1. p. disput. 89. cap. 10. & Lessius opusc. de prædest. & reprobatione Angelorum & hominum sect. 2. ratione 8.

142. SECUNDA sententia non modò docet, posse Deum absque læsione humanæ libertatis, antecedenter ad nostram libertatem, efficaciter prædefinire in individuo, & secundum omnes circumstantias, liberos actus nostræ voluntatis, verum etiam id putat esse omnino necessarium, ex duplici fundamento; altero desumpto ex perfectissima prouidentia, quam Deus habet de singulis rebus, non tantum in communi, sed etiam in particulari.

Porro perfectissima prouidentia non solum includit actum intellectus, quo Deus feratur ad omnes, & singulas creaturas in particulari, sed etiam actum voluntatis, quo eas distinctè, & in particulari velit, & intendat. Cum non minus ad Dei prouidentiam spectet, ut nihil fiat, quod ab ipso non sit volitum & intentum, quam ut nihil sit futurum, quod ab ipso scitum non sit. Sed si Deus humanos actus in individuo non prædefiniret, procul dubio, illi fierent præter ipsius voluntatem, & intentionem: nam præter agentis voluntatem, & intentionem sit, quidquid ex ipsius voluntate, & intentione non sit.

143. Alterum fundamentum sumitur ex essentiali subordinatione agentis creati ad increatum; hoc pacto. Nullum agens creatum potest se ipsum determinare ad agendum, nisi prius natura, & causalitate determinetur ab agente increato: ergo nullum agens creatum potest se ipsum ad actum determinare, nisi talis actus prius fuerit à Deo prædefinitus. Consequentia probatur; quia non potest agens increatum determinare creatum hic & nunc ad hunc actum in individuo, nisi præuideat, & prædefiniat hunc actum in individuo, alioqui Deus cæco modo procederet, non præuidendo, & intendendo actus, ad quos agens creatum applicaret. Antecedens ostendunt; quia de ratione agentis creati est, essentialiter dependere in omni sua operatione ab agente increato.

144. Confirmatur, quia si posset agens creatum se ipsum ad agendum applicare, sine præuia applicatione agentis increati, iam non esset agens creatum & secundum, sed primū & increatum: quia de ratione agentis secundi creati, est actu dependere in agendo ab agente primo increato: igitur prius natura, quam agens creatum secundum ad agendum se applicet, debet necessariò supponere applicationem agentis primi increati. Alioqui actio à secundo agente procedens non esset dependens à primo, saltè in eo prioris nature, in quo agens secundum ad agendum se applicaret; nam illa actio prius natura procederet ab agente secundo, quam à primo.

145. Hæc est sententia recentiorum Thomistarum, quam putant esse S. Thomæ, de qua fuscè agere non est præsentis loci. Eam docere etiā videtur Scotus in 1. dist. 39. q. vnica §. vi. so, & dist. 41. q. vnica §. sed contra istud, & §. primum istorum, & in 4. dist. 1. q. 1. ad ultimum, & d. 49. q. 6 §. dico ergo. Licet aliter ipse, quam Thomistæ hanc Dei prædefinitionem explicet. Nam Thomistæ illam explicant per ordinem ad qualitatem, physicè, & in actu primo voluntatem creatam ad prædefinitum actum eliciendum prædeterminantem; Scotus verò per ordinem ad concursum actualem, quo voluntas ipsa increata præuenit creatam ad prædefinitum actum eliciendum, nihil in ipsa voluntate creata producendo, sed tantum determinando illam, per actualem concursum ad actum prædefinitum eliciendum. Vnde multi Scotum explicant de cōcursu actuali Dei, non præ-

Thomistæ.

Scotus.

Arist.

Vasquez.
Lessius.

præ-

præueniente, sed concomitante liberum ipsum concursum voluntatis creatæ.

Theologi
Societatis
lesu.

146. TERTIA sententia negat, huiusmodi prædefinitionem actuum in indiuiduo esse necessariam, vel ad perfectam Dei providentiam, vel ad essentialem subordinationem causæ secundæ ad primam saluandam; illam tamen non repugnare cum libertate creatæ. Est communior inter Theologos nostræ Societatis; pro cuius declaratione,

S. Thomas.

147. Dico primò. Nulla cogit necessitas ponendi in Deo huiusmodi prædefinitiones. Fundamentum est. Quia si quæ esset necessitas, vel esset ad saluandam providentiam, quam Deus habet de singulis actibus humanis, & rebus creatis omnibus; vel ad saluandam essentialem subordinationem, agentis secundi ad primum: ex neutro capite illa necessaria est ergo. Maior constat ex ipso fundamento aduersariorum, propter quod huiusmodi prædefinitiones, vt necessarias introduunt. Minor quoad priorem partem probatur: nam Diuina providentia, quæ teste S. Thomæ 1. p. q. 22. a. 1. est ratio ordinandorum in finem, in mente Diuina præexistens, & differt à gubernatione, quæ est ipsa temporalis executio æternæ dispositionis, in rebus creatis existens; duo requirit, vt ex ipsomet Doctore sancto colligitur, vnum ex parte intellectus, vt nihil fiat, quod à Deo præuisum non sit, & ad finem aliquem ordinatum: alterum ex parte voluntatis, vt nihil fiat, quod non sit ab ipso aliquo modo volitum, aut permissum; neutrum per se necessariò postulat æternam Dei prædefinitionem: ergo. Prior pars minoris patet; nam præuisio & ordinatio alicuius in finem, saluari potest absque prædefinitione talis rei, vt constat in peccato, quod Deus perfectè præuidet, & ordinat ad manifestationem suæ iustitiæ, & specialis dilectionis erga electos, absque eo, quod illud prædefiniat, sed tantum permittat. Prædefinitio enim in hoc differt à permissione, quod prædefinitio sit actus voluntatis absolutus, & independens à voluntate creatæ: permissio verò sit actus voluntatis conditionatus, & dependens ab ipsa voluntate creatæ. Deus autem non absolutè, & independenter à voluntate peccatoris, sed conditionatè, & dependenter à voluntate ipsius, si ipse cooperari voluerit, ad actum peccati concurrit. Vnde illud non prædefinit, sed tantum permittit, cum tamen illud perfectè præuideat, & ordinat ad finem ab ipso intentum.

S. Thomas.

148. Posterior pars eiusdem minoris probatur; nam, vt aliquid sit à Deo volitum, non est necesse, vt sit volitum immediatè, & in se per actum absolutum, quo pacto dicuntur voluta, quæ sunt ab ipso prædefinita, sed sufficit, si sit volitum in alio, nempe in causa, & per actum conditionatum, si voluntas ipsa creatæ cooperari voluerit. Et ratio est, quoniam, vt docet S. Thomas loco præcitato a. 4. ad 1. & 2. perfectio Diuinæ providentiæ, in eo consistit, vt nihil eueniat præter ordinem à Deo intentum, & præfixum, vt nimirum necessaria necessariò, contingentia contingenter, euitabilia eui-

tabiliter eueniant. Sed etiam si Deus non prædefiniat absolutè, & immediatè actus humanos, sed tantum conditionatè & in causa, perfectam de illis habere poterit providentiam, tum omnes & singulos distinctè præuidendo: tum in causa & dependenter à voluntate creatæ eos volendo, aut permittendo, ad suosque fines ordinando.

149. Probatur minor quoad posteriorem partem, nam essentialis subordinatio agentis secundi ad primum, non consistit, vt omnes eius actus independenter ab ipso secundo agente prædefiniantur; neque vt ad operandum applicetur per aliquid in ipso receptum, quod ipsius productiuam virtutem compleat, & determinet, cum ex se sit in suo genere completa, & ab intrinseco potens ad vtrumlibet, si libera sit; aut certè ad vnum determinata si sit necessaria, sed in eo formaliter consistit ipsius essentialis subordinatio ad primum agens, vt ad nullum actum possit se ipsa determinare, absque concursu actuali primi agentis; hoc autem saluari potest, absque prædefinitione actus, & præuia determinatione virtutis actiue ad talem actum, per solum concursum actualem comitantem, absque vllò concursu naturæ aut causalitate præiudicium ad talem actum. Atque ex his patet ad vtrumque fundamentum secundæ sententiæ: etenim ad perfectionem Diuinæ providentiæ non spectat, vt omnia, & singula, sint in seipsis immediatè, & absolutè intentata, sed fat est, si tantum mediatè in suis causis, & sub conditione, si causæ libere cooperari voluerint, sint volita.

150. Dico secundo, licet prædefinitio actu necessaria non sit, cum libertate tamen creatæ non pugnat. Prior assertio constat ex præcedente. Posterior probatur. Quoniam dupliciter possunt nostri liberi actus à Deo prædefiniri, vno modo ante vllam præuisionem ipsorum, tam absolutè, quam sub conditione futurorum; quo pacto illi prædefiniri dicuntur in sententia Thomistarum, & omnium, qui negant in Deo scientiam conditionalium ante vllum decretum Diuinum. Atqui hoc modo fateor, absolutam & efficacem prædefinitionem Dei stare non posse cum libertate creatæ: quia cū prædefinitio Diuina sit infallibilis, & causa nostri actus, si antecedit omnem præuisionem actus, non potest in causa proxima relinquere potestiam ad vtrumlibet, alioqui posset per eam potentiam decretum Diuinum frustrari ac falli. Secundo modo prædefiniri possunt actus ante scientiam ipsorum absolutè futurorum, non tamen ante scientiam eorundem sub conditione futurorum; quo pacto Diuina prædefinitio non pugnat cum libertate creatæ. Quod sic ostendo. Per scientiam conditionatam præuidetur actus sub conditione libere futurus à voluntate creatæ, cū hoc vel illo auxilio, sub conditione illi oblato, ante vllam prædefinitionem actus: igitur absque vlla læsione libertatis creatæ potuit Deus eundem actum, præuisum sub conditione libere futurum, absolutam & efficacem voluntate prædefinire. Antecedens

Thomista.

dens constat ex materia de scientia conditionaliū. Consequentiam probō: nam, posita tali scientia, Deus non necessitatur ad offerenda voluntati creatæ alia media & auxilia ad executionem talis actus, quā quibus præiudicillū liberè futurum sub conditione. Igitur quemadmodum per talia media & auxilia præiudicillū liberè futurum sub conditione; ita, si non alia in executione adhibeantur, quā quibus de facto præiudicillū liberè futurum sub conditione, non lædetur intrinseca libertas creaturæ.

151. Nec obstat primò, quòd posita prædefinitione Dei, infallibile sit, actum prædefinitum esse futurum. Quia talis infallibilitas non est omnino independens à voluntate creatæ, qualis est infallibilitas, quam Thomistæ ponunt: quia non fundatur in sola voluntate Diuina, & medio omnino antecedente voluntatem creatam; sed fundatur aliquo modo in ipsa voluntate creatæ, & medio, quoad executionem, & applicationem dependentē ab ipsa libertate creatæ.

152. Nec obstat secundò, quòd non seruetur idem ordo in prædefinitione Dei, qui seruetur in scientia conditionata: eò quòd in scientia conditionata præiudicillū liberè futurum ante vllam prædefinitionem Diuinæ voluntatis; quæ prædefinitio si supponeretur ante actum sub conditione præiudicillū, sicut illa supponitur ante actū præiudicillū absolutè futurum, non posset talis actus præiudicillū liberè futurum. Cuius ratio est, quia prædefinitio, quæ supponitur ad actum absolutè futurum, non est infallibilis ex sola voluntate Dei, & medio omnino antecedente voluntatem creatam, sed aliquo modo dependenter ab ipsa voluntate creatæ, & medio, quoad applicationis executionem dependente ab eadem voluntate creatæ. Contrà verò, si ante actum præiudicillū sub conditione futurum, supponeretur efficax prædefinitio Dei, non posset talis prædefinitio esse infallibilis dependente à voluntate creatæ, vel à medio quoad applicationem dependente ab ipsa, sed à sola voluntate increata, & à medio omnino antecedente liberum consensum creaturæ, cum ante talem scientiam nulla habeatur infallibilis certitudo, de libera applicatione voluntatis creatæ ad talem actum, per medium relinquens in creatura potentiam ad oppositum. Vnde, ut talis prædefinitio sit infallibilis, recurrendum est ad medium prædeterminans voluntatem ad vnum, & tollens potentiam ad oppositum.

153. Confirmatur, nam quamdiu à causa proxima non tollitur intrinseca indifferentia ad vtrumlibet, non tollitur ab ea libertas: sed posita prædefinitione in Deo, & in creatura ijs medijs, & auxilijs, quibus præiudicillū liberè sub conditione consensura, non tollitur ab ea intrinseca indifferentia ad vtrumlibet; ergo nec libertas. Minor probatur; nam quamdiu non immutatur intrinsecus modus agendi voluntatis creatæ, ab ea non tollitur intrinseca indifferentia ad vtrumlibet: sed nec

prædefinitio diuina immutat intrinsecū modum agendi creaturæ, cum sit illi extrinseca; nec media, ipsa, quibus eadem voluntas præiudicillū liberè cōsensura, quia, ut suppono, ex vitalium mediōrum eadem voluntas præiudicillū poterit oppositum operaturā; ac proinde ex vitalium mediōrum nō tollitur intrinseca potentia ad vtrumlibet. Vnde si hæc media Deus daret, absque prædefinitione actus, ad quem media ipsa inclinant, optimè cum talibus medijs maneret libertas in creatura; ergo nec si eadem media conferat, præiudicillū prædefinitione actus, tollitur libertas à creatura; cum illa non fiant physicè efficaciora ad operandum ex prædefinitione, quā erant sine prædefinitione: eò quòd, ut sint intrinsecè operaturā, non habent proximè & formaliter, ex prædefinitione diuina, alioqui etiam media actu non operaturā à Deo prædefinita, haberent efficaciam operandi, quod implicat in adiecto, sed partim habent ex se, partim ex libertate creatæ, ut à concausa.

154. Ad rationem dubitandi, respondeo, tunc decretum Dei tollere libertatem à creatura, quando antecedit omnem liberum consensum ipsius, tam absolutum, quā conditionatum; secus quando non antecedit saltem conditionatum consensum. Vnde ad probationem distinguenda est minor: posito decreto Dei, non possumus oppositum eius, quod prædefinitum est, potestate consequente, cōcedo; potestate antecedente, nego. Atque ex his etiam patet ad fundamentum primæ sententiæ; nam posito decreto Dei, adhuc possumus oppositum potestate antecedente, etsi nō potestate consequente; quæ, quia inuoluit liberam cooperationem nostram, libertatem non adimit, quia hæc non adimitur, per ipsam liberam determinationem nostram, sed per extrinsecam duntaxat, independentem à libera cooperatione nostra.

155. Ceterum posita prædefinitione Dei, implicat oppositum fieri, non ex ea parte, quæ cum ipsa prædefinitione Dei manet in nobis antecedens potestas ad oppositum, sed quæ parte à nobis tollitur potestas consequens. Quia verò hæc non tollitur independentem à nobis, intrinsecam libertatem non lædit, sed supponit. Ut autem possit possibile in actu poni, absque vllō impossibili, debet illud ex omni parte esse possibile: nam si ex vna parte sit possibile, ex alia verò impossibile, implicat illud simpliciter in actu poni, absque eo quod consequatur aliquod impossibile; nam ex eo capite, quo inuoluit impossibile, nequit in actu poni absque impossibili. Ad confirmationem neganda est simpliciter minor: nam posita prædefinitione Dei, adhuc est in nostra potestate antecedente oppositum facere.

156. Atque hæc de præsentē controuersia. Superest vterius disputandum, an, & quos actus humanos liberos Deus de facto prædefinierit: sed hoc spectat ad materias particulares, de quibus suo loco.